

UPRAVNO-PRAVNE NOTRANJE ZADEVE

Mag. Mik Strmecki

UPRAVNO-PRAVNE NOTRANJE ZADEVE

- Osebni stan:
  - Matične knjige
  - Osebno ime
  - Državljanstvo
  - Registracija prebivalstva
  - Status tujcev
  - Potne listine, potovalni dokumenti
- Javne ustanove
- Društva
- Javni shodi in prireditvi
- Politične stranke
- Azil

PROSTI PREUDAREK – Diskrecijska pravica (lahko/sme)

Kot pravica npr. organov pri odločanju pomeni izjemo od načela zakonitosti, ki se pojavlja pri izdajanju odločb, lahko pa tudi pri odločitvah o izvajanju npr. dejanj – uporaba strelnega orožja, zavrnitev vstopa tujcu v državo.

Odločanje po prostem preudarku pomeni, da se ob istem ugotovljenem dejanskem stanju izdajo dve različni odločitvi (pozitivna ali negativna), ki sta obe pravno pravilni. Mora pa biti vseeno taka odločba izdana v mejah pooblastil in v skladu z namenom zaradi katerega je bilo organu sploh tako pooblastilo dano. Organ je upravičen, da ugotovi vsebino veljavne pravne norme, ne da bi mu pravni red to vsebino natančno določil. Mora pa npr. organ ostati v okviru zakonskih meja pooblastila.

Prekoračitev bi bila, če bi nekdo potem, ko bi našel pooblastilo za odločanje po prostem preudarku, to pooblastilo interpretiral tako, kot da ne gre za (policijski) javni interes in bi ga zamenjal s finančnim. Potem je to **zloraba pooblastila**.

Prekoračitev pa pomeni, da organ dometa pooblastila samovoljno razširi (takšna odločba je nezakonita).

Primeri odločitev po prostem preudarku:

- zaposlitev tujca,
- spustitev tujca v državo,
- zavrnitev izdaje vizuma,
- dovoljenje za prebivanje.

Pravna praznina – nedoločeni pojmi: s časom so se razširili v nek standard (javni red - huda nevarnost).

Uprava, ki ima diskrecijsko pravico odločanja, s prakso določi standarde, ki jih upošteva pri posamezni odločitvi. Zakonodajalec pa te standarde v nekem kasnejšem rezultiranju prevzame in jih s kategoričnimi pravnimi normami uzakoni.

OSEBNI STATUS POSAMEZNIKA

Osebnostni stan je splet značilnosti na katere pravni red veže določena dejstva iz civilnopravnih in upravnopravnih razmerij. Med civilnopravno razmerja spadajo družinsko pravna razmerja: sklenitev zakonske zveze, razveza, skrbništvo, posvojitve. Med upravnopravna razmerja pa spadajo: osebno ime, domicil-prijave stalnega prebivališča, izguba državljanstva.

Status je neka zmožnost pridobiti pravice in dolžnosti, odgovornosti in privilegijev, ki se na pridobljeni status vežejo. Temelj položaja posameznika v razmerju do uprave pa predstavlja aktivnost/neaktivnost uprave kot aktivnosti nosilcev pravic.

Na tej podlagi pa razlikujemo štiri osnovne statuse:

- negativni – status svobode,
- pozitivni – status upravičenosti zahtevati državno intervencijo
- aktivni status – upravičenost biti nosilec državne oblasti
- pasivni status podvrženost državni oblasti

Negativni status zajema vse tiste pravice v katere npr. organi načeloma ne smejo posegati, če za kaj takega ne izkažejo zakonitega in nujnega povoda.

Pozitivni status zajema vse tiste pravice posameznika na podlagi katerih lahko nekdo zahteva od npr. organov določeno delovanje, da mu izda odločbo, da se ugotovi sam status (otroški dodatek, pravica zahtevati določena dejanja v institucijah v katere smo včlanjeni), odškodninski zahtevki.

Aktivni status pomeni pravico posameznika na sodelovanje v političnem in družbenem življenju. Te pravice imenujemo politične pravice. To so volilna pravica, poslanska, ministrska, predsedniška, sodniška pravica, pravica do peticije ipd.

Kadar imajo upravni subjekti pravico ali dolžnost naložiti posamezniku določene obveznosti pa govorimo o **pasivnem statusu**.

MATIČNE KNJIGE KOT EVIDENCA STATUSA (dopolnjeno z zbirko študijskih gradiv)

V okviru dejavnosti, za katere je pristojna državna uprava, spada tudi vodenje evidenc o osebnem statusu. Vodi se na podlagi različnih zakonov. Temeljne evidence pa vodi organi za upravne-notranje zadeve.

- a) Rojstna matična knjiga
- b) Poročna matična knjiga
- c) Matična knjiga umrlih

Na podlagi zapisov v matičnih knjigah državni organi, državljani in celo tujci lahko dokazujejo osebna stanja. Od tega je odvisna sodna pristojnost.

Načela vodenja matičnih knjig:

1. **Načelo oficialnosti:** določa dolžnost državnih organov, da vodi matične knjige po službeni dolžnosti. Pomeni tudi, da jih vodi samo oni in ne drugi organi.
2. **Načelo enotnosti:** pomeni da se na celotnem državnem območju vodi enotno, na enoten način.

3. **Načelo javnosti:** matične knjige imajo značaj javnih knjig, zato tudi velja domneva, da dejstva, ki so tam vpisana veljajo za resnična vse dotlej dokler se v kakšnem postopku ne izkaže nasprotno.
4. **Načelo verodostojnosti:** podatki so točni (kar je v neposredni pristojnosti matičarja). Pomembno je tudi, da je vpis v matično knjigo deklaratornega značaja. Z njim se samo ugotavlja in dokazuje določeno osebno stanje.

Matične knjige se vodijo v dveh izvodih. Izvirnik matičnih knjig vodi in hrani matičar, drugi izvod pa ministrstvo za notranje zadeve. Arhiv RS hrani matične knjige, v katerih je zadnji vpis starejši kot sto let.

Rojstna matična knjiga (RMK)

V njej so podatki:

- rojstvu: osebno ime, spol otroka, datum in kraj rojstva in njegovo državljanstvo;
- EMŠO;
- podatki o otrokovih starših: osebno ime roditeljev, datum in kraj njihovega rojstva, stalno prebivališče in naslov stanovanja;
- drugi podatki: priznanje, ugotovitev in izpodbijanje očetovstva ter materinstva; posvojitve; podaljšanje roditeljske pravice in prenehanje tega ukrepa; skrbništvo; priznanje poslovne sposobnosti z aktom sodišča; sklenitev, prenehanje in neveljavnost zakonske zveze; sprememba osebnega imena; sprememba državljanstva; smrt, razglasitev pogrešanega za mrtvega in sodna ugotovitev smrti.

Rojstvo otroka je potrebno vpisati v RMK matičnega območja, v katerem se je otrok rodil. Rojstvo otroka med potovanjem pa v RMK matičnega območja, na katerem je kraj, kjer se je potovanje končalo.

RMK je potrebno voditi ažurno, vpisovati vsa dejstva v skladu z zakonskimi določili in navodili, saj le tako nudi popolno sliko o osebnem stanju posameznika.

Poročna matična knjiga (PMK)

Vanjo se vpisujejo:

- podatki o sklenitvi zakonske zveze: osebni imeni, rojstna datuma, kraja, EMŠO-ja, državljanstvo, domicil-naslov stalnega prebivališča, dan, mesec, leto in kraj sklenitve zakonske zveze priimek zakoncev po sklenitvi zakonske zveze;
- podatki o starših zakoncev, prič, pooblaščenih uradne osebe in matičarja in morebitnega pooblaščenca: osebno ime staršev, osebno ime in stalno prebivališče prič, osebno ime pooblaščenih uradne osebe, osebno ime matičarja, osebno ime in stalno prebivališče morebitnega pooblaščenca;
- podatki o neveljavnosti in prenehanju zakonske zveze;
- spremembe osebnih imen zakoncev.

Sodišče mora poslati sodbo, s katero izreče zakonsko zvezo za neveljavno ali izreče razvezo zakonske zveze, pristojnemu matičarju v 15 dneh od pravomočnosti zaradi vpisa v PMK in RMK.

Matična knjiga umrlih (MKU)

Vanjo se vpisujejo:

- osebnostno ime umrlega: njegov priimek pred sklenitvijo zakonske zveze, spol, dan, mesec, leto in ura smrti, datum in kraj rojstva, EMŠO, zakonsko stanje, državljanstvo, stalno prebivališče in naslov umrlega;
  - osebnostno ime zakonca ter njegov priimek pred sklenitvijo zakonske zveze, če je bil umrl poročen, osebnostno ime staršev umrlega, osebnostno ime in stalno prebivališče prijavitelja smrti oz. naslov organizacije, ki je smrt prijavila;
  - razglasitev pogrešanega za umrlega in smrt dokazana v sodnem postopku (tu je truplo).
- Smrt se vpiše v MKU matičnega območja, na katerem je kraj, kjer je smrt nastopila. Smrt med potovanjem s prometnim sredstvom in smrt, ki je nastopila na kraju prometne nesreče, je treba vpisati v MKU matičnega območja, na katerem je kraj, kjer je imel umrli zadnje stanje prebivališče.

Razglasitev pogrešanega za mrtvega in smrt, dokazana v sodnem postopku, se vpiše v MKU na podlagi pravnomočne sodbe. Sodišče mora sodbo poslati v 15 dneh od dneva njene pravnomočnosti.

Pravna posledica vpisa npr. posvojitve je, da ni več mogoče ugotavljati očetovstva/materinstva, razmerje posvojenec/posvojitelj je nerazvezljivo.

Pogoji za posvojitve so:

- posvojitelj mor biti polnoleten in vsaj 18 let starejši od posvojenca;
- sklenjena mora biti zakonska zveza;
- posvojitelj ne more biti tisti za katerega se domneva, da bo zlorabil institut posvojitve, tisti, ki so duševno prizadeti, tisti, ki mu je odvzeta roditeljska pravica ali poslovna sposobnost;
- posvojitelj mora imeti določene moralne, higiensko-zdravstvene lastnosti;
- tujec lahko posvoji našega otroka le z dovoljenjem MNZ.

Pomembne roditeljske pravice:

- roditeljska pravica preneha s polnoletnostjo,
- s sklenitvijo zakonske zveze,
- s smrtjo otroka,
- s smrtjo obeh staršev in
- s posvojitvijo
- z odvzemom (to je pravni ukrep).

Priznanje, ugotovitev, izpodbijanje očetovstva/materinstva – nezakonski otroci lahko uveljavljajo pravico do staršev šele tedaj, ko se ugotovi očetovstvo. Če ne pride do prostovoljnega priznanja očetovstva, je potrebno ugotoviti očetovstvo v pravdi.

Izredni vpisi

Najdenčki se vpisujejo v tistem kraju, kjer je bil najden. Vpiše pa se na podlagi odločbe, ki mora vsebovati tudi osebnostno ime, ki mu ga določi center za socialno delo. Tudi mrtvorojene otroke se lahko vpisuje.

Skrbnništvo: ločimo:

- da ima nekdo skrbnika (tutela)
- ali kuratorja.

Tutela je za otroka, kuratera je pa za odraslega. Pri tuteli gre za to, če nima otrok roditeljev ali da jim je odvzeta roditeljska pravica. Mladoletnika postavi pod skrbništvo center za socialno delo. Če pa polnoletne postavi pod skrbništvo, to pomeni, da jim je sodišče odvzelo poslovno

sposobnost. Tu gre lahko za napake razuma, volje ali značaja. Namen tega skrbništva pa je varstvo njihove osebnosti in skrb, da se zavarujejo njihove premoženjske pravice. Poslovno sposobnost lahko sodišče odvzame na predlog sorodnika, javnega tožilstva ali centra za socialno delo.

OSEBNO IME (dopolnjeno z zbirko študijskih gradiv)

Status in pravica

Zakon o osebnem imenu določa, da je osebno ime osebna pravica ter da je vsakdo dolžan uporabljati svoje osebno ime. S pravnega stališča je ime oznaka za fizično in pravno osebo in je z informacijskega vidika pomembno za vodenje posameznih evidenc. Prav tako se z osebnim imenom ugotavlja identiteta posameznika.

Temeljna načela, ki veljajo pri določanju osebnega imena so: načelo enakopravnosti moža in žene, enakopravnost nezakonskih in zakonskih otrok, enakopravnost roditeljev pri določanju osebnega imena otrok, neodvisnosti poročeno ženske in načelo upoštevanje volje posameznika.

Osebno ime je **sestavljeno** iz dveh delov: iz imena in priimka. Osebnega imena ne morejo sestavljati številke in take okrajšave, ki ne predstavljajo priimka ali imena. Zato tudi akademski naslovi ne morejo biti sestavni del osebnega imena.

Osebno ime se **pridobi** z rojstvom. Osebno ime morajo roditelji sporazumno določiti otroku najkasneje v dveh mesecih od otrokovega rojstva. Če se starši ne morejo sporazumeti, določi osebno ime otroku pristojni občinski organ za socialno skrbstvo. Pristojni organ mora odločbo poslati pristojnemu matičarju v 15 dneh od dneva pravnomočnosti oz. od dneva izdaje odločbe.

Sprememba osebnega imena

Sprememba osebnega imena lahko nastopi s spremembo družinskopravnih razmerij ali pa z odločbo organa.

a) **Sprememba družinskopravnih razmerij**: sklenitev, razveza ali razglasitev zakonske zveze za neobstoječo, posvojitvev.

Npr. s priznanjem očetovstva, s posvojitvijo (če je otrok starejši od 10 let, je potrebna njegova privolitev; otroku, ki je star več kot štiri leta, posvojitelj ne more določiti novega osebnega imena).

b) Sprememba osebnega imena **z odločbo** občinskega upravnega organa, pristojnega za notranje zadeve.

Polnoletni občan lahko pri občinskem upravnem organu, pristojnem za notranje zadeve, vložijo prošnjo za spremembo osebnega imena. Na zahtevo staršev ali posvojiteljev se mladoletni osebi lahko spremeni osebno ime. Če zahtevo za spremembo mladoletni osebi vložijo skrbnik, mora dati predhodno soglasje tudi pristojen skrbstven organ. Občinski upravni organ, pristojen za notranje zadeve, izda o zahtevi za spremembo osebnega imena odločbo in jo vroči stranki. Po dokončnosti odločbe upravni organ spremembo osebnega imena zabeleži v evidencah (RMK, PMK, RSP) in izda nove dokumente.

Sprememba osebnega imena se **ne** dovoli osebi, ki je bila obsojena za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, dokler kazen ni izvršena ali dokler trajajo pravne posledice obsodbe. Spremembo osebnega imena pa se dovoli osebi, zoper katero teče kazenski postopek. V tem primeru mora upravni organ v treh dneh od dokončnosti odločbe obvestiti sodišče.

Tujec mora med prebivanjem na ozemlju RS uporabljati osebno ime, ki ga ima po predpisih svoje države, če v zakonu ali mednarodni pogodbi ni določeno drugače. V primeru neskladja

osebne ga imena v izpisku RMK in potne listine tujca se v uradne evidence, ki se vodijo v RS, vpiše osebno ime, kot je vpisano v potni listini tujca.

DRŽAVLJANSTVO

V osnovi je državljanstvo nek specifični pravni odnos, pravno je to status (ne pravica), ki je tvorjen po svojem značaju in zasnovan med fizično osebo in suvereno državo na temelju katerega nastajajo določene pravice, obveznosti in odgovornosti. To določa posredno ali neposredno ustava. Na teritoriju neke države živijo tudi tujci, ki skupaj z državljani tvorijo državno prebivalstvo.

Razlikujemo tudi več vrst tujcev:

- pravi (tisti, ki imajo potni list),
- apatridi.

Temeljni principi za pridobitev državljanstva pa so:

1. Načelo krvne zveze
2. Teritorialno načelo – načelo območja (tudi na letalu ali ladji)
3. Načelo prebivališča – akulturacija (po odločbi MNZ o naturalizaciji)
4. Po mednarodni pogodbi

Po prvem principu se ravnata Evropa in Azija. Teritorialni način pa imajo ZDA, Avstralija, Argentina, Velika Britanija, Brazilija, Nova Zelandija; v času fevdalizma tudi pri nas.

Zakon o državljanstvu Slovenije

- Načelo izključnosti
- Načelo prostovoljnosti (volja posameznika)
- Načelo preprečevanja apatridnosti
- Načelo enakopravnosti moža in žene, zakonskih in nezakonskih otrok, staršev pri odločanju državljanstva otrok

Državljanstvo RS se pridobi:

- Po rodu
- Z rojstvom na območju države
- S sprejemom v državljanstvo – naturalizacija
- Po mednarodni pogodbi

Po rodu se pridobi na več načinov:

- Pridobitev državljanstva avtomatično.
- Dedovanje državljanstva po starših – kadar sta oba državljana ali pa da je eden državljan RS, otrok pa je rojen v RS.
- Če pa je otrok rojen v tujini, pa je samo eden od staršev državljan RS, pa je zelo pomembno kaj je drugi roditelj. Če je tujec, potem otrok ne bo dobil državljanstva avtomatsko, temveč mora eden od staršev (Slovenec) podati posebno izjavo – priglasitev); kasneje se lahko otrok sam priglasil – do 23. leta ali pa da se preseli v RS. Če pa tega ne naredi, mu po 23. letu preneha pravica in lahko državljan postane le z naturalizacijo. Priglasitev je konstitutivne narave in ima retroaktiven učinek.
- V primeru, da je eden od roditeljev državljan RS, drugi roditelj pa je brez državljanstva, se otroku avtomatsko dodeli državljanstvo RS.

Registracija gre na podlagi priglasitve. Priglasitev pa ni potrebna, če se otrok do 18. leta preseli v RS in tako dobi državljanstvo avtomatično. Priglasitev tudi ni potrebna, če bi otrok ostal brez državljanstva – v teku postopka, zaradi dogodkov, ki so nastali v procesu, se otroku vseeno dodeli državljanstvo, čeprav je npr. mama že pridobila npr. nemško državljanstvo.

Pridobitev državljanstva po rodu je tudi s posvojitvijo – pod enakimi pogoji.
Z rojstvom na območju RS se pridobi državljanstvo na dva načina za dve vrsti.

- za najdenčke,
- za otroke katerih staršev so znani, ampak so apatridi ali pa neznanega državljanstva.

Pogoj pri obeh načinih pa je, da je otrok rojen ali najden na območju RS.

V primeru, ko so starši znani, je treba obvezno sprožiti ugotovitveni postopek, da starši niti v RS, niti v tuji državi nimajo državljanstva in šele nato se otroka evidentira kot našega državljan. Kasnejša ugotovitev državljanstva staršev načeloma ne vpliva na otrokovo državljanstvo, lahko pa do njegovega 18. leta starši zahtevajo, da otroku preneha državljanstvo v RS.

Pri najdenčkih pa ugotovitvenega postopka ni.

Pridobitev državljanstva z naturalizacijo – na osnovi daljšega domicila

Na podlagi prošnje: ob izpolnjevanju določenih pogojev (po prostem preudarku MNZ).

Pogoji morajo biti izpolnjeni zato, da lahko država ob odločitvi presodi po prostem preudarku ali je prosilec sposoben nase prevzeti pravice in obveznosti, ali je privržen RS, ali je to špekulativne narave.

Pogoji pri **redni** naturalizaciji so:

- Polnoletnost, odpust iz dosedanjega državljanstva, ali da izkaže, da bo tak odpust dobil (z določeno listino, ki jo dobi na ambasadi svoje države), kvalificirana bivalna doba z ustrezno gostoto (10 let, od tega zadnjih 5 let ne sme manjkati iz RS več kot 3 mesece, razen če gre za šolanje).
- Zagotovljeno stanovanje, lahko izkažeš z najemno pogodbo za nedoločen čas ali z izpiskom iz zemljiške knjige.
- Znanje jezika
- Ne sme biti v kazenskem postopku.
- Zaposlitev za nedoločen čas.
- Da prosilcu ni izrečen izgon
- Pridržek zaradi nevarnosti za javni red, varnost in obrambo.
- Spoštovanje odločb, plačevanje kazni, ...

Razveljavitev je možna v triletnem roku, če je bila naturalizacija narejena na podlagi lažnih podatkov, z namenom prikrievanja bistvenih okoliščin. Tudi tako odločbo pa ni mogoče razveljaviti, če bi zaradi tega oseba ostala brez državljanstva.

Redne naturalizacije se uporabljajo za tujce pri katerih, razen dolgoletnega bivanja v RS, ni nobene druge veze, ki bi kazala na pristno vez z RS.

Kadar pa izkazuje pristno navezo (izseljenci, zakonci), pa izvajamo redno naturalizacijo z olajšavami, kjer se jim spregleda kakšen od pogojev npr. kvalificirana bivalna doba je eno leto ipd.

Izredna naturalizacija

Tu tujec dobi državljanstvo brez posebnih pogojev – to mora biti v interesu države; biti mora polnoleten in napisati mora vlogo (izjemni športniki, znanstveniki,...).

Naturalizacija otrok

Načelo združevanja družine (otrok pridobi državljanstvo, če ga dobita oče in mama, pa tudi če dobi državljanstvo le eden od niju).

Prenehanje državljanstva

Načelo volje državljana – prosti preudarek

Državljanstvo preneha z odpustom – poznajo ga države, ki nimajo urejenega avtomatičnega prenehanja državljanstva.

Pogoji za odpust so:

- dopolnjenih 18 let,
- da živi ta človek v tujini,
- da ni ovir zaradi vojske, preživninskih ovir,
- da zoper njega ne teče kazenski postopek,
- da izkaže pisno o namerah.

Prošnja za odpust iz državljanstva se lahko **zavrne**:

- če obstajajo varnostni ali obrambni razlogi (če pozna tajne podatke),
- zaradi vzajemnosti,
- če je v slabih odnosih z drugo državo.

Otroku preneha državljanstvo na prošnjo obeh staršev in če tudi njima preneha državljanstvo. Kadar pa preneha državljanstvo le enemu, pa se mora drugi strinjati.

V kolikor v enem letu ne dobijo drugega državljanstva, lahko država razveljavi odpust; osebe pa morajo biti na teritoriju RS. Če pa niso v RS, pa lahko dobijo državljanstvo nazaj le po prostem preudarku.

Prenehanje z odpovedjo:

- moraš biti rojen v tujini in tudi tam živeti,
- moraš imeti dva državljanstva,
- da je polnoleten, vendar ne starejši od 25 let,
- podati mora pisno izjavo, da se odreka našemu državljanstvu (tu ni prostega preudarka).

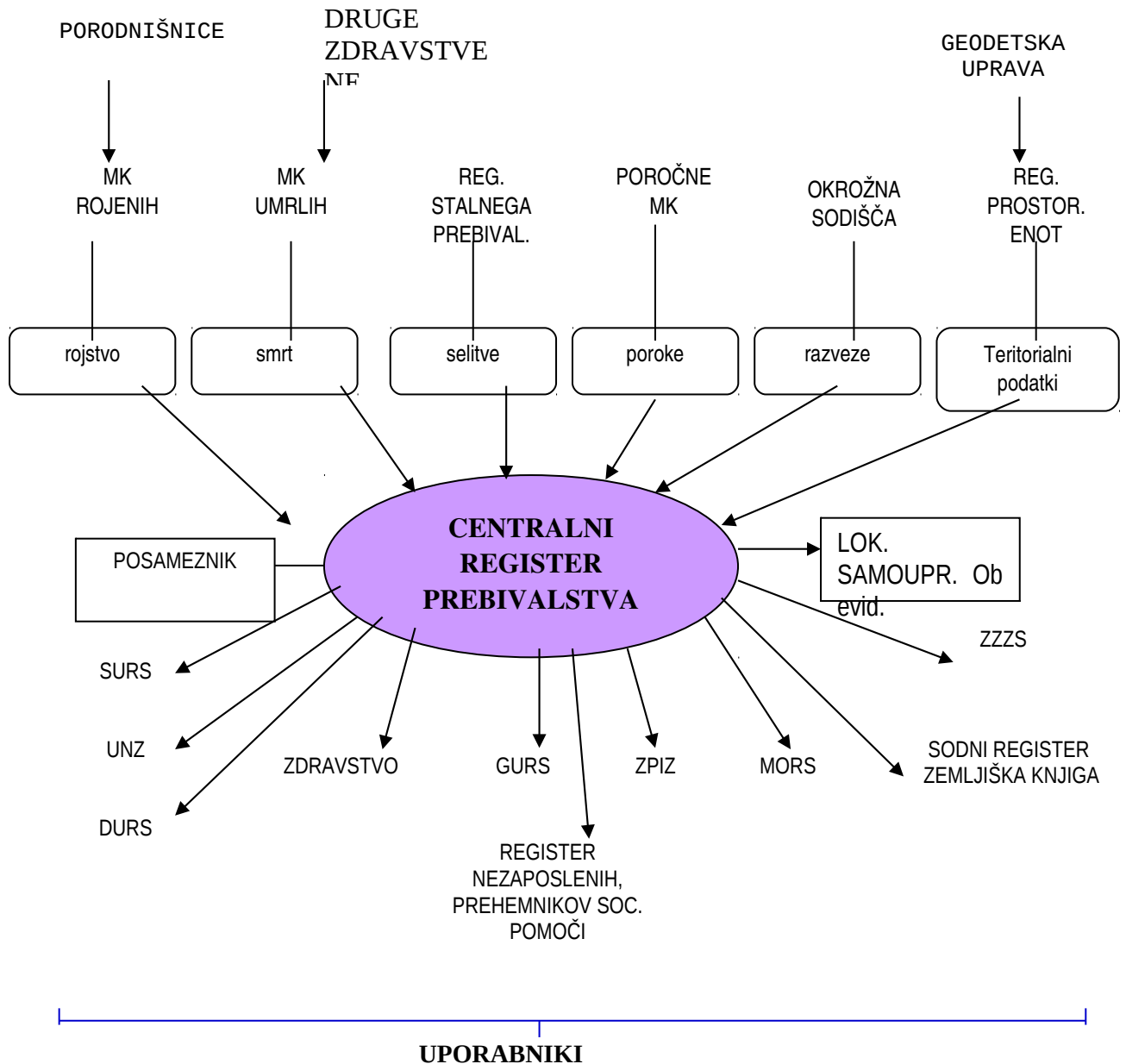
Prenehanje z odvzemom

Tu gre za prenehanje brez volje posameznika in se uvede po uradni dolžnosti. Pogoj je, da imaš dva državljanstva in da dejansko bivaš v tujini. S svojim delom moraš škodovati interesom RS (da oseba pripada neki organizaciji, katere aktivnost ruši ustavni red, da pripada tuji obveščevalni službi, da dela v organizaciji tuje države in da poleg tega škoduje RS). Če je oseba pogosti storilec kaznivih dejanj, prekrškov zoper javni red in mir. Če se kljub pozivom v vojsko ne javi.

Prenehanje z mednarodno pogodbo ali z zakonom, ki tako pogodbo nadomesti

To je v primeru spremembe državnih meja, z nastankom več držav na ozemlju prej enotne države.

PODATKOVNI VIRI

Stalno prebivališče – domicil

Je naselje v katerem se oseba naseli z namenom, da v njem stalno živi – govorimo o dveh elementih: mora biti podano dejstvo, da tam živi in da ima namen.

Začasno prebivališče

Začasno prebivališče pa je tam, kjer se oseba le zadržuje začasno in je izven stalnega prebivališča.

POTOVALNI DOKUMENTI

Z njim nam je dovoljeno potovati v tuje države.

POTNI LIST

Potni list je javna listina, ki je namenjena državljanom za prehod državne meje in za dokazovanje identitete in državljanstva. Izkazuje tudi pravico zapustiti državo in se vanjo tudi vrniti. Nekdo ima lahko več potnih listov. Potne liste izdajajo za 10 let, za osebe mlajše od štirih let pa se izdajajo za 2 leti, med 4. in 18. letom pa za 5 let. Če državljan potni list izgubi, pa se mu naslednjega izda samo za eno leto.

Vrste potnih listov:

- ❖ **Nacionalni potni list** – navaden (10 let), izdajo ga na UE
- ❖ **Skupinski potni list** – skupina najmanj 5 in največ 50 ljudi, na njem so tudi fotografije. Tak potni list se izda za eno potovanje v tujino in sme veljati največ eno leto.
- ❖ **Diplomatski potni list** – za čas opravljanja neke naloge – izda se za trajanje 5 let. Izdajo ga na MNZ (predsednik države, poslanci, vlada, ustavno sodišče, vrhovno sodišče, ombudsman, delavci predstavništev v tujini in nekaterim delavcem pooblaščenih MNZ-ja ter diplomatskim kurirjem in vodjem državnih delegacij). Diplomatski potni list se izda tudi ožjim družinskim članom.
- ❖ **Službeni potni list** – uradni potni list. Do njega so upravičeni člani DS in drugi iz MZZ, ki nimajo pravice do diplomatskega potnega lista in drugi zaposleni na diplomatskih konzularnih predstavništvi, ki nimajo diplomatskega statusa.
- ❖ **Potni list za vrnitev** se izda v primeru, da ga v tujini izgubimo. Velja le 30 dni. Lahko pa tudi več, vendar ne več kot dva meseca.
- ❖ **Potni list za begunce** ga izda država tujem državljanu, ki mu je v skladu z Ženevsko konvencijo priznan status begunca. Imetniki le tega morajo vseeno RS zaprositi za vizum za vrnitev - za ponoven vstop. Že s samo izdajo mu država garantira, da mu bo to vrnitev omogočala, vendar le takrat, če je potni list takrat še veljaven in pod pogojem, da je begunec odpotoval v drugo državo pod njenim dovoljenjem.
- ❖ **Potni list za apatride** (brezdomce). Konvencija mora tem osebam priznati ta status; pri nas se to imenuje potni list za tujce. Izda se tujcu, ki ima pri nas dovoljenje, da prebiva in je brez državljanstva ali pa zato, ker svojega potnega lista nima ali pa ga ne more pridobiti. Velja dve leti, na posebno prošnjo pa je lahko tudi malo podaljšan. Večkrat pride do tega, da je krajši čas trajanja, če je zadosten krajši rok.
- ❖ **Pomorska knjižica** je najbolj univerzalna listina. Izda se jo po posebnih predpisih. Izda jo država za svoje mornarje. Vizum v pomorskih knjižici je v obliki nalepke, velja pravilom za vse države in se izda v veljavnosti 5 let. Pomorska knjižica ima največ funkcij: dokazuje identiteto, državljanstvo, z njo lahko prestopimo mejo, z njo lahko vstopamo v pravne posele, služi kot dokument o izobrazbi in usposobljenosti, istočasno je tudi zdravstvena izkaznica in delovna knjižica.
- ❖ **Potni list združenih narodov** izdaja OZN za svoje uslužbence, za tiste; ki delajo na glavnih mestih. Ta potni list se imenuje tudi modri potni list. Ti uslužbenci OZN imajo nižji položaj kot diplomati.
- ❖ **Dokumenti posadk civilnih letal** (CML – Crew member licence). Če ta posadka pride ima dovoljenje, da se giblje le po letališču.
- ❖ Potni list suverenega maltiškega viteškega reda.
- ❖ Prehajanje državne meje z drugimi dokumenti na podlagi bilateralne pogodbe med državami.

OSEBNA IZKAZNICA (dopolnjeno z Zakonom o osebni izkaznici, Ur. l. RS, 78/1997)

Osebna izkaznica je javna listina, s katero državljani RS dokazujejo svojo istovetnost in državljanstvo. Osebno izkaznico lahko državljan uporablja za prehod državne meje v primerih in pod pogoji, kot je to določeno z meddržavnim sporazumom. Pravico do osebne izkaznice ima državljan s stalnim prebivališčem v RS.

Državljan mora osebno izkaznico oz. drugo javno listino opremljeno s fotografijo, ki jo je izdal državni organ na zahtevo uradne osebe, ki je za to pooblaščen dati na vpogled.

Državljan ne sme dati ali posoditi osebno izkaznico drugim osebam, uporabiti tujo osebno izkaznico kot svojo. Osebne izkaznice se ne sme zastaviti, niti tuje osebne izkaznice vzeti z namenom zavarovanja kakšne koristi ali pravice.

Osebno izkaznico **izda** pristojna upravna enota, na območju katere ima državljan stalno prebivališče. Osebna izkaznica se izda z veljavnostjo desetih let, državljanu, ki še ni dopolnil 18 let, pa z veljavnostjo petih let.

Državljan mora izročiti pristojnemu organu osebno izkaznico najpozneje v 30 dneh, če:

- spremeni priimek ali ime,
- spremeni stalno prebivališče,
- fotografija ne kaže več njegove prave podobe,
- je poškodovana oz. obrabljena ali če iz kakšnega drugega razloga ni več uporabna.

V teh primerih lahko državljan vloži vlogo za izdajo nove osebne izkaznice.

Veljavnost osebne izkaznice preneha:

- s prenehanjem državljanstva RS,
- če državljan odjavi stalno prebivališče zaradi odselitve iz RS.

Imetnik osebne izkaznice mora osebno izkaznico v teh primerih izročiti pristojnemu organu v 8 dneh po nastopu navedenih razlogov.

Vlogo za izdajo osebne izkaznice se vloži na predpisanem obrazcu, ki vsebuje naslednje podatke:

- priimek in ime,
- EMŠO oz. rojstni datum in spol, če ta ni določena,
- stalno prebivališče (tujci pa začasno prebivališče),
- državljanstvo,
- datum in kraj vložitve vloge,
- priimek in ime ter stalno prebivališče zakonitega zastopnika.

Vlogi je potrebno priložiti fotografijo predpisane velikosti. V vlogi je potrebno navesti resnične podatke.

Pogrešitev, izgubo ali tatvino osebne izkaznice mora državljan v 8 dneh naznaniti pristojnemu organu na predpisanem obrazcu ter navede okoliščine pogrešitve osebne izkaznice. Pristojni organ izda potrdilo, na podlagi katerega državljan prekliče osebno izkaznico v Ur. l. RS. Pristojni organ na vlogo državljana izda novo osebno izkaznico po objavi preklica v Ur. l. RS.

Pristojni organ vodi in vzdržuje evidenco o izdanih osebnih izkaznicah, ki vsebuje:

- podatke iz vloge za izdajo osebne izkaznice in fotografijo,
- datum izdaje osebne izkaznice,
- veljavnost osebne izkaznice,
- serijsko in registrsko številko osebne izkaznice,
- podatke o izgubljenih, pogrešanih in ukradenih osebnih izkaznicah.

Osebni podatki se v evidenci vodijo in hranijo še pet let po izdaji nove osebne izkaznice, vendar najdalj 20 let od dneva izdaje oz. pet let po prenehanju veljavnosti izkaznice.

Osebna izkaznica za tujca se izda tistemu tujcu, ki ima stalno bivanje pri nas in je polnoleten. Tisti tujci, ki so začasno tu, pa jo dobijo le na podlagi prošnje in če imajo opravičene razloge za to.

IZKAZNICA O DOVOLITVI ZAČASNEGA ZADRŽEVANJA

VIZUMI

Vizum je dovoljenje tujcu, na podlagi katerega lahko vstopi v državo in v njej biva določen čas, ki je z vizo določen. Lahko pa gre le za tranziten vizum – prečkanje države. Potni list mora biti veljaven vsaj še tri mesece od dneva, ko mu je viza izdana.

Vizum tujcu ne daje pravico do zaposlitve in dela ter opravljanje poklicne dejavnosti. V nekaterih primerih pa ta prepoved ne velja.

Imamo več vrst vizumov:

- ❖ **Vizum za enkratni ali večkratni vstop** – praviloma za tri mesece
- ❖ **Tranzitni vizum** se izda tujcu. Na podlagi tega vizuma lahko ostane tujec največ pet dni. Imeti pa mora tudi vizo za vstop v končno destinacijo.
- ❖ **Letališki tranzitni vizum** – to ne velja za tiste postanke, kjer ne zapustimo letališča (več kot 7 ur). Izjemoma pa lahko vlada določi, da zaradi interesov države, zaradi antikriminalne borbe ipd., da tudi v takih slučajih rabijo tranzitni vizum državljani določenih držav. To je le za 24 ur.
- ❖ **Skupinski vizum** gre s skupinskim potnim listom – fotografije faksirajo na MZZ države kamor potujemo in oni vrnejo faks z dovoljenjem.

Zavrnitev izdaje vize:

- če nimamo veljavnega potnega lista,
- če nismo zdravstveno zavarovani,
- če nimamo povratne karte,
- imeti moramo določena sredstva (vsaj 100 USD na dan),
- ponekod pa je potrebno prinesiti tudi potrdilo, da smo zaposleni,
- v nekaterih državah pa moramo imeti izkaz, da smo cepljeni (afriške države).

TUJCI

Tujec je oseba, ki ni domači državljan, oseba, ki nima državljanstva določene države na ozemlju na katerem se nahaja, lahko pa sploh nima državljanstva ali pa ima tuje državljanstva.

PRAVI TUJCI, BEGUNCI, APATRIDI

Med zadrževanjem v RS se morajo tujci ravnati po predpisih in odločitvah državnih organov, pri čemer pa zakon izrecno ločuje 4. kategorijo – to so diplomati.

Nasploh o statusu tujcev

Tujci imajo v določeni državi svoje osebne statuse kakor državljani v državi. Njihov status pa se v določenih pravicah in dolžnostih vseeno razlikuje od statusa državljana. Tujci nimajo določenih pravic, ki so rezervirane za domače državljane ali pa so jim le-te omejene. Omejena jim je svoboda gibanja. Pravica zadrževanja v RS sme izkoristiti le na podlagi ustreznega dokumenta.

Tujci pa imajo že z ustavo priznanih vrsto klasičnih človekovih pravic. Nimajo volilne pravice, pravice do sodelovanja pri javnih zadevah, do peticije, za njih ne velja prepoved izročitve tuji državi in tudi nekatere pravice. Premoženske pravice so drugače formirane kot pri državljanih, nimajo pravico do advokature, do javnih funkcij, porotništva, njihovo premoženje podleže določenim rizikom, tudi na področju pravosodja so včasih podvrženi določenim diskriminacijskim ukrepom – varščina za tožbo.

Tujski status ne zajema le fizičnih pač pa tudi pravne osebe – trgovske družbe, ustanove in celo stvari, kot so ladje, letala. Zlasti pri družbah je zelo pomembno kje je sedež družbe ali celo kje je upravni sedež glavnih delničarjev. Omejitve so tudi glede zaposlovanja, pri nakupu nepremičnin, imamo absolutno rezervirane pravice in relativno rezervirane pravice (do katerih imajo tujci dostop, če so izpolnjeni posebni pogoji – vzajemnost). Tujci tudi ne smejo ustanovljati političnih strank, lahko pa ustanovljajo društva. Pri vstopu tujcev je važno tudi, da morajo priti neoboroženi (kazen je 3 leta).

Zavrnitev vstopa v državo in zavrnitev izdaje vizuma

Vsaka država ima pravico prepovedati vstopa tujcu v njeno državo; razlog je javni red.

Zavrnitveni razlogi so:

- če nima tujec veljavne potovalne listine,
- če nima povratne karte,
- če nima finančnih sredstev,
- če obstaja pridržek javnega reda in miru, varnosti in mednarodnega sožitja (če je izkazan tak pridržek, menijo oblasti, da tak človek predstavlja nevarnost – če je na listi INTERPOLA – teroristična dejanja ipd.),
- če mu je izrečen izgon,
- če nima vize za končno destinacijo;
- policija ima prosti preudarek in lahko zavrne vstop v državo tujcu, ki izpolnjuje vse pogoje.

Prebivanje tujcev

Če hoče tujec bivati dlje kot 90 dni, rabi dovoljenje (začasno ali pa za nedoločen čas). **Dovoljenje za začasno prebivanje** se izda tujcu, ki namerava pri nas bivati zaradi zaposlitve, študija, ki zajema tudi usposabljanje, sem spada tudi mednarodna izmenjava študentov, ali če se želi kdo naseliti zaradi imigracije, zaradi združitve družine ali pa zaradi sezonskega dela. Trajanje je odvisno od časa, ki je potreben za izpolnitev namena. Tujec mora imeti veljaven potni list vsaj tri mesece in prvo dovoljenje ne sme biti daljše od enega leta. V času, ko biva ne sme tega zlorabiti v drug namen.

Dovoljenje za stalno bivanje se izda tistemu, ki je najmanj osem let legalno, začasno bival. Tujcu, ki je slovenskega rodu – izseljenci ali tujci katerih prebivanje je v interesu države, družinski člani tistih, ki imajo status begunca, pa se lahko izda dovoljenje za stalno bivanje tudi pred iztekom osemletnega roka. Dovoljenje se ne sme izdati tujcu, ki je bil obsojen za več kot eno leto zapora.

Za dovoljenje mora tujec izkazati listino o premoženjskem stanju i ostale dokaze, ki se tičejo zgoraj naštetih pogojev.

Institut odpovedi prebivanja

Tudi, če tujci že imajo dovoljenje, jim lahko država odpove takšno dovoljenje, če je bil obsojen na več kot tri leta ali če obstaja utemeljen sum, da bi lahko ogrožal varnost države. Odpove se tudi, če se izkaže, da je prebival v nasprotju z namenom zaradi katerega mu je bilo izdano dovoljenje, če mu zmanjka denarja. To odločbo izda NMZ ali UE, v njej določijo tudi rok odstranitve. Lahko mu tudi odtisnejo prepoved vstopa, ki ne sme biti krajša od enega leta in ne daljša od petih let.

Prisilna odstranitev tujca

To se izvrši kadar je tujcu izteklo dovoljenje in ni zapustil države. Če obstaja sum, da se bodo izognili tem ukrepu, pa se jim določi bivanje v prehodnem domu ali pa jim določijo drug kraj bivanja. Tudi za tiste, ki jim je izrečen izgon iz države, velja prisilna odstranitev.

Včasih pa imamo iz humanitarnih razlogov prepoved prisilne odstranitve. To je v primeru, če je ogroženo njegovo življenje; iz političnega prepričanja, rase,... če bi bil v svoji državi izpostavljen mučenju. V takih primerih se jim lahko za šest mesecev podaljša bivanje, vendar ne več kot štirikrat (za dve leti), tedaj mu morajo dati drug status.

Režim delovnih dovoljenj za tujce

Če delodajalec sklene delovno razmerje s tujcem, ki nima delovnega dovoljenje, je taka pogodba nična. Na vlogo delodajalca ali tujca pa mu zavod za zaposlovanje izda dovoljenje, vendar le, če med našimi iskalci zaposlitve ni ustreznega kandidata. Delovno dovoljenje se ne izda za čas daljši od enega leta, če zaprosi delodajalec.

Osebo delovno dovoljenje – na vlogo tujca pa se izda za določen čas – ne dalj kot eno leto, vendar samo tistim, ki bivajo v RS več kot 10 let. V tem primeru pa se izda dovoljenje tudi za nedoločen čas.

Odvzem delovnega dovoljenje:

- s potekom časa za katerega je bilo izdano,
- kadaj je tujcu odpovedano bivanje, ali pa če dobi izgon iz države ali če je odsoten več kot šest mesecev in da ni poslan v tujino,
- zaradi krivdnega prenehanja delovnega razmerja.

Novo delovno dovoljenje lahko dobi po preteku dveh let.

Migracijska politika

DZ na predlog Vlade vsaki dve leti sprejme resolucijo in vlada na podlagi le-te vsako leto določi določeno kvoto dovoljenj, ki se izdajo tujcem za določeno leto (balkanska kvota, kvota za vzhodno Evropo,). V okviru te kvote pa določijo koliko od tega gre za dovoljenje za zaposlitev, za samostojno poklicno dejavnost, za sezonsko delo,...

USTANOVE IN KORPORACIJA

Ustanove (knjižnica, univerza, UKC, bolnice) – zavodi. Tu ne gre za članstvo, ima samo anonimne uporabnike - po namenu določene uporabnike (so označeni splošno). Centralni pojem je namensko premoženje, tega namena si ustanova sama ne more določiti, ampak je namen določen od ustanovitelja. Ustanovitelj je lahko država, lokalna skupnost ali pa celo kakšen privatnik, ki je zapustil svoje premoženje v oporoki za določen namen (za štipendiranje študentov). **Cilje** si ustanova sama ne more izbrati in tudi ne sme načeti glavnice premoženja, če ne bi se namen dolgoročno izničil. Nima pravice od samorazpustitve, ni pomembno kdo imensko je koristnik. Vodstvo ustanove ima institucionalne pravice, lahko od uporabnikov zahtevajo določeno uporabnino. Ustanove imajo oblast nad uporabniki. V okviru ustanove pa imajo uporabniki tudi določene pravice. Tako ustanovo sestavljajo trije elementi: premoženje, namen in organizacija.

Značilno za **korporacije** ali njihov konstitutivni element je vedno članstvo, sama si določa cilje. Primer korporacije je društvo, politična stranka, združenja – profitna ali neprofitna. S tem da se gospodarske družbe razlikujejo od neprofitnih; razlika je v namenu (pridobitni/nepridobitni). Člani korporacije si cilj sami omislijo in ga potem tudi zasledujejo. Korporacija ima tudi pravico do samorazpustitve. Premoženje korporacije je sekundarnega pomena.

Poznamo:

- Gospodarske korporacije – d.o.o., d.d.,...
- Negospodarske korporacije – njihov namen je nepridobitna dejavnost:
  - poklicne (društvo ekonomistov, sodnikov)
  - interesne (društva)
  - humanitarne
  - verske (rimsko-katoliška cerkev, islamska skupnost)
- Lahko so javne ali pa celo zasebne.
- Korporacije javnega prava se delijo na:
  - Teritorialne (občine, regije)
  - Institucionalne – so zlasti pasivne javne korporacije, so osebe javnega prava, ki so registrirane kot privatne, njihove naloge pa so javne.

Društva so ena od oblik korporacije. V ustavi je združevanje definirano kot pravica. V 42. členu se zagotavlja ta pravica, ki je lahko omejena le zaradi javnega varstva in miru, varstva države, mednarodnega sožitja ali zaradi higienskega javnega interesa. Za združevanje veljajo mednarodni predpisi. 22. člen newyorškega pakta in 11. člen evropske konvencije o človekovih pravicah. Združevanje je kljub vsemu prosto, ni potrebno dovoljenje. Če društvo ni registrirano mu je delovanje otežkočeno, ne more sklepati kupoprodajne pogodbe (pravni posli). Registracija ni nujna je pa praktična.

Načela delovanja:

- Društvo je opredeljeno kot prostovoljno, samostojno, nepridobitno združenje bodisi fizičnih oseb ali pa tudi pravnih oseb.
- Posamezniki se združujejo iz različnih interesov in ker te široke palete ni mogoče opredeliti, so se v zakonu odločili za splošno opredelitev. Zakon tu poudarja skupen interes, ki povezuje člane, s tem da so nekateri interesi izrecno izključeni. Tako je društvu prepovedano opravljanje pridobitne dejavnosti oz. samo tako opravljanje je prepovedano.
- Društvo je tipičen subjekt zasebnega-civilnega prava in svojo pravno osebnost dobi z vpisom v register. Ni obvezno, da društvo registriramo – ni jim priznan status pravne osebe.
- Javno koristna društva imajo poseben status; v koliko delovanje društva presega interese njegovih članov, takrat je treba takemu društvu podeliti poseben status.
- Sedež materije, ki uravnava vprašanje pridobitve oz. izpolnjevanja registracijskih pogojev je večinoma urejeno v področnih zakonih.

Načela za delovanje društev:

- Načelo prostovoljnosti (nihče ne more biti prisiljen v včlanitev).
- Ni dovoljeno predvidevati kakšen avtomatizem včlanjevanja po določenih lastnostih posameznika.
- Načelo samostojnosti – člani so samostojni pri določevanju namena in ciljev področja delovanja.
- Načelo neprofitabilnosti – pomeni, da profit ne sme biti izključni motiv.
- Načelo javnosti – podatki v registru, kar se tiče društva, so javni, poleg tega pa naj bi društva organizirala razne okrogle mize, tiskovne konference...

Za **registracijo** potrebujemo:

- tri polnoletne državljane,
- priložiti moramo zapisnik z ustanovnega zboru in ta ima značaj akta o ustanovitvi,
- priložit je potrebno še: dva izvoda statuta in vsaj tri imena ustanoviteljev, njihove naslove in vse to mora biti overjeno pri notarju,
- navedeno mora biti tudi ime zastopnika društva,
- organ mora odločit v roku 30-ih dni, če je pozitivno mu izda odločbo o vpisu v register,
- če temeljni akt ni v skladu z zakonom, na to tudi opozorijo.

Z odločbo se ugotovi, da je bilo društvo ustanovljeno na predpisan način in da je njegov temeljni akt (statut) v skladu z zakonom. Odredi se vpis v register in z registracijo društvo pridobi pravno osebnost.

Tudi spremembe registracije so dopustne, spremeniti je treba temeljni akt.

V statutu društva morajo člani na ustanovnem zboru določiti ime društva in sedež ter namen in cilje ter način uresničevanja teh namenov. To se stori že na ustanovnem zboru, takrat tudi sprejmejo statut, določijo kaj vse mora statut vsebovati – naloge občnega zboru, naloge izvršilnega odbora, ustanoviti morajo nadzorni odbor in mu določiti naloge.

Naloge občnega zboru:

- ✓ sprejemajo in spreminjajo statut,
- ✓ občni zbor sestavljajo vsi člani društva,
- ✓ program dela,
- ✓ finančni načrti,
- ✓ kadrovske zadeve.

Izvršilni odbor je izvršilni organ občnega zboru in tudi temu odgovoren. Izvršilni odbor izvršuje program, ima predlagalno funkcijo in upravlja s premoženjem.

Nadzorni odbor poroča občnemu zboru.

V statutu se določa:

- ✓ zagotovljena mora biti tajnost glasovanja,
- ✓ država bdi nad tem, da je napisano kako pridejo do sklepčnosti – velja večinsko načelo,
- ✓ navedena doba (imenovanje, razrešitev).

Omejevanje članov:

- Pogoj je, da mora biti taka omejitev pod enakimi pogoji za vse.
- Ti pogoji morajo biti vnaprej določeni.
- Pogoji morajo biti določeni s statutom.

Tujci lahko ustanovijo društvo.

BEGUNCI

AZIL – pravna ureditev azila

Pravica do azila je univerzalna človekova pravica, ki jo najdemo že v deklaraciji o človekovih pravicah. Vsakdo ima v tuji državi pravico iskati pribežališče pred preganjanjem. Na to pravico se ne moremo sklicevat v primeru kazenskega pregona, ki temelji na nepolitičnih kaznivih dejanjih. Podrobneje je ta pravica opredeljena v Ženevski konvenciji o statusu beguncev in tudi v Evropski konvenciji o človekovih pravicah.

Ženevska konvencija skupaj s protokolom je do danes podpisalo že 110 držav. Evropsko konvencijo pa vsi, ki so člani sveta Evrope – tudi mi (1994).

Konvencija o azilu je bila prav mednarodna konvencija, ki je na splošno uredila azil. Pred prvo svetovno vojno se je azil urejal za vsako državo posebej.

Ženevska konvencija (1951) je bila po dikciji opredeljena, da omenja Evropo; tej konvenciji so očitali evrocentričnost, češ da ne velja za noben drug kontinent, kasneje je konvencija postala univerzalna za ves svet (z newyorškim protokolom 1967).

Poleg teh pa v Evropi velja še Dublinska konvencija (določena je država – njena pristojnost kjer smo prvi vložili prošnjo za azil).

Resolucija sveta EU (minimalna zagotovila v postopku aliza).

Pri nas je krovni zakon o azilu (Ur. l. RS, 61/91, novela leta 2000); sklicuje se na Ženevsko konvencijo. V prvem členu je opredeljen pojem begunca (vsaka oseba, ki po sedanjih predpisih velja za begunca – osebe, ki se zaradi dogodkov, ki so se zgodili pred 1951, in zaradi utemeljenega straha pred preganjanjem osnovanega na razlogih rase, vere, narodne pripadnosti ali pripadnosti določeni družbeni skupini ali pa določenemu političnemu prepričanju in ob pogojih, da se nahajajo izven svoje države;

V skladu s konvencijo se osebni status vsakega begunca določi po pravu države njegovega domicila oz. začasnega prebivališča. Konvencija tudi določa, da so države dolžne glede premičnega in nepremičnega premoženja, pravice do združevanja, zaposlovanje, v primeru nastanitve in javnega izobraževanja, begunce obravnavati najugodneje; kar v enakih okoliščinah ne more biti manj ugodno kot obravnavanje tujcev.

Glede plač, delovnega časa, dopustov, dela žensk in mladine, socialnega zavarovanja, nesreč pri delu, nezaposleni, pa zagotavlja enako obravnavo kot svojim državljanom.

Dodelitev azila v primeru, da:

- gre za osebo, ki je preganjana in ima osnovan strah, pri čemer mora biti preganjanje motivirano (rasa, vera);
- begunec mora izpolnjevati migracijski pogoj, da se nahaja na zaradi določenih razlogov izven svoje države;
- izpolnjevati mora še razlog, da iz strahu ni voljan zahtevati varstva svoje države;
- po našem zakonu, pa azil lahko pridobijo tudi tisti, kateri izpolnjujejo pogoje iz Evropske konvencije o človekovih pravicah (prepoved mučenja, ponižujočega dejanja ogrožanja prostosti in osebne varnosti).

Izključitvena klavzula (kdaj statusa ne more pridobiti):

- tistih, ki uživajo varstvo in pomoč drugih organov in agencij ZN, iz izjemo Visokega komisariata za begunce;
- tisti, za katere obstaja resni razlog za sum kaznivega dejanja proti miru (vojni zločinci), ubijanje civilistov;
- tisti, za katere obstaja resni razlog za sum, da so storili neko hudo nepolitično kaznivo dejanje izven države pribežališča (kriminal);
- tisti, za katere obstaja resni razlog za sum, da so krivi dejanj, ki so v nasprotju s cilji in načeli ZN (vojna hudodelstva).

Pravna narava pravice do azila

Pravica od azila po izvoru ni povsem pravica begunca kot samega, pač pa je to privilegij oz. refleksna pravica in je izvor teritorialne državne suverenosti. Tu imajo države precej veliko diskrecijsko pravico, ki je omejena toliko, da so države podpisnice te konvencije sprejele načelo nevračanja, če bi bila oseba, s tem da bi jo vrnili ogrožena.

Pravna ureditev beguncev pri nas

Po osamosvojitvi RS, pri nas nismo imeli azilantske politike, čeprav so nekatere okoliščine nalagale čim hitrejšo ukrepe (množice beguncev). Edina prava podlaga za status beguncev so bila priporočila izvršnega komiteja visokega komisariata za begunce. Zaradi teh pravnih praznin je potem vlada julija 1992 ustanovila urad za begunce. Vojne begunce ne obravnavajo individualno, pač pa v skupinah. Zakon o azilu je bil sprejet 1999, zakon o začasnem zatočišču pa 1997 – to so humanitarni begunci. Od leta 1997 se je to po zakonu o začasnem zatočišču urejalo naprej, ker teh beguncev ni bilo možno več obravnavati po Ženevski konvenciji, zato ker so prihajali množično (vojna), to pravico imajo le dotlej, dokler razmere trajajo, po preteku zakonitega bivanja pa se morajo vrniti v matično državo. Vse osebe niso mogle pridobiti začasno prebivališče (kdor je bil obsojen na kaznivo dejanje zoper človeštvo ali kriminalna dejanja (tri leta zapora)).

Začasno bivališče - osnovno:

- zdravstveno varstvo,
- izobraževanje,
- začasno in občasna dela,
- bili so naseljeni v centrih ali izven (sorodniki)

Naš zakon o azilu loči tri pomembne pojme

- status prosilca za azil (do pravnomočne odločbe)
- status azilanta – begunca (z odločbo)

Varna tretja država je država v kateri se je begunec nahajal pred prihodom v RS in:

- je v njej bil varen pred preganjanjem ali pred krštvami človekovih pravic;
- ima v njej zagotovljene osnovne življenske potrebe;
- se vanjo lahko zakonito vrne in tam zaprosi za azil, ne da bi tvegala prisilno odstranitev ali izgon v državo, kjer bi bilo njegovo življenje ali svoboda ogrožena.

To je Madžarska (v varno tretjo državo lahko begunca pošlješ nazaj), Hrvaška nima zakona. V varni državi mora imeti človek zagotovljene osnovne potrebe.

Vloga za pridobitev azila

Tujec mora izjaviti, da namerava vzeti azil, mora vložiti prošnjo in za čas, dokler traja proces se mu odobri prebivanje (to mora storiti v najkrajšem možnem času).

Pravice:

- do svobodnega gibanja / lahko se začasno omeji (epidemije, zaradi suma zlorabe postopka, če se ta oseba lažno predstavi, če predstavi lažne razloge za azil)
- če izpolni pogoje iz Ženevske konvencije mu dodelijo azil

Zavrnitev prošnje za azil:

- če prosilec ne izpolnjuje pogojev za azil,
- če ni šlo za utemeljen strah pred preganjanjem,
- če prošnja temelji na zavajanju ali če se postopek zlorablja,
- če obstaja kakšen od izključitvenih razlogov,
- če je oseba prišla izključno iz ekonomskih razlogov se jo tudi zavrne.

Preliminarni postopek se izvaja za tujce, ki prihajajo iz tretjih varnih držav, to je izredno hiter postopek (10 dni).

Sumarni postopek se uporablja:

- za vojne zločince – odločba se izda takoj!
- ponarejeni dokumenti, namerno uničenje potne listine,
- ekonomski emigranti,
- tisti, ki so že bili enkrat zavrjeni, pa se razmere niso nič spremenile.

Prosilci za azil imajo **pravico** do prebivanja v RS dokler postopek ni pravnomočno končan, osnovne oskrbe, osnovnega zdravstvenega varstva, denarne pomoči ali žepnine, brezplačne pomoči pri uveljavljanju pravic, humanitarne pomoči.

Prosilci za azil **morajo** spoštovati zakone in druge predpise RS ter ukrepe državnih organov, biti vedno dosegljivi pristojnim organom, odzivati se na vabila pristojnih organov in sodelovati v vseh fazah postopka za pridobitev azila, v 3 dneh javiti vsako spremembo svojega naslova pristojnemu organu, spoštovati odredbe pristojnih organov glede gibanja.

Pravice de facto beguncev (**humanitarni begunci**)

- Ne morejo pridobiti potnih dokumentov in zato jim je omejeno gibanje.
- Ne morejo se združevati v družino.
- Ugodnosti socialne varnosti.

Begunci otroci – upoštevati je treba koristi otroka (združevanje družine).

Begunke – prisilne poroke, spolno pohabljenje...

Duševno motene osebe ne morejo predstavljati svojega primera.

JAVNI SHODI

Pojem svobode zborovanja

Teoretično zadostujeta vsaj dve osebi. Namen zborovanja je vedno skupno izražanje, to so lahko tudi procesije, romanja, pogrebi – čeprav to ne štejemo za javni shod.

Javna zborovanja

Javna zborovanja potrebujejo varstvo. Pod pojmom izražanje ni razumeti le izmenjavo mnenj v eni smeri, pač pa informiranje v obeh smereh. Politično relevantna predavanja niso zborovanja dokler je izmenjava samo poslušanje. Rock koncerti lahko včasih dobijo zaščito zborovanja. Komuniciranje ni nujno vedno verbalno (sedeče demonstracije, informacije posredovane z znaki). Lahko se tudi ljudje zbirajo, da pokažejo neko skupnost.

Vsebina svobode združevanja:

- Običajni tip zborovanja ima prireditelja in vodstvo zborovanja.
- Vele demonstracije so tudi varovane.
- Spontana zborovanja iz aktualnih razlogov so prirejena v trenutku – s čakanjem na dovoljenje bi bil onemogočen namen zborovanja.
- Pri veledemonstracijah ni prireditelja, ker je tu združene več grupacij, lahko tudi z različnimi cilji.

Tista zborovanja, ki so prijavljena imajo svoje nosilce – prireditelje.

Nosilci pravice zborovanja

Navadno so to samo državljani, lahko pa zajema tudi tujca.

Meje svobode zborovanja

Neoboroženost zborovanja (Ustava jamči le pravico do mirnega in neoboroženega zborovanja.) pravni red tukaj tudi predpostavlja, da je potrebno varovati tudi notranji mir, kjer

je treba razlikovati med ohranjanjem in prisiljevanjem drugih znotraj skupine. Prepoved orožja obsega vsa orožja, tudi predmete s katerimi bi lahko poškodovali ljudi.

Pravni red

Okvalificirana zborovanja kot nemiroljubna so, če se začne zborovanje razvijati v smeri nasilja ali pa če tak potek samo grozi, ali pa če se k temu strmi. Če je prognozirana visoka verjetnost, da se namerava zborovanje razvijati v smeri nasilnosti ali če obstaja velika verjetnost, da bodo nasilje drugih odobraval.

Po drugi strani pa ekscesi posameznih udeležencev praviloma ne morejo ožigosati celotnega zborovanja kot nemiroljubnega (ustavno varstvo izgubijo le tisti nasilni posamezniki).

Čeprav ima prireditelj miroljubne namene, pa vendarle lahko nastane dilema na kateri točki ne miroljubno obnašanje večjega števila udeležencev že vodi v označbo celotnega zborovanja kot nemiroljubnega. Ta prognoza je v prosti presoji.

Odločilno merilo je prognoza za celotno zborovanje. Na splošno je tako, da ima prireditelj pravico te motilce osamiti z redarji, če pa nastopi solidarnost s temi motilci, pa je prognoza še hujša.

Če niti prireditelj niti policija motilcev ne more osamiti, pa čeprav je to "miroljubno" zborovanje, se je treba zanesti na pripravljenost policije.

Nasilje pomeni nemiroljubnost. Lahko je nad ljudmi ali stvarmi; z aktivnim delovanjem povzročeno neposreden napad nad osebe, zato čisto psihičen pritisk ne more biti označen ko to, tudi lastno telo kot ovira ni označeno kot nasilje. Prekoračitve meje dopustnega nasilja se smatrajo tudi nekatere akcije, blokade in zasedbe.

Sila

Naš zakon o zborovanju

Legalna zborovanja po zakonu o javnih shodih:

- Javni shod je prostovoljni zbor državljanov na prostem ali v zaprtem prostoru, ki na temelju prostovoljen udeležbe pod enotnim vodstvom izražajo svoja mnenja in stališča o javnih vprašanjih.
- Javnega shoda nekatere kategorije oseb ne morejo sklicevati in ne morejo nastopati kot govoriti, to so reditelj, vodja shoda in kdor ima prepoved javnega nastopanja.

Javni shod pripravi sklicatelj tri dni pred začetkom. Dovoljenje (predhodno policijsko dovoljenje – če je shod na cesti). Na shod smo vedno vabljeni, naveden mora biti tudi predlog dnevnega reda. Vabilo mora biti javno objavljeno. Podobno velja tudi za predvolilne shode, tu imamo drugačen rok – policijsko postajo morajo obvestiti 48 ur prej o kraju in času shoda. Sklicatelj predvolilnega shoda navadno rabi dovoljenje.

Javna prireditve – to so bolj športne narave, predstave, razstave (v okviru telesne vzgoje, kulture), tu je dostop dovoljen vsakomur. Udeleženci javne prireditve so samo opazovalci. Dovoljenje potrebujemo, če obstaja povečano tveganje (rakete, ognjemeti, cirkus, vrtiljak).

Za javni shod se ne štejejo verski obredi; opravljajo se v skladu s posebnimi predpisi znotraj ali zunaj cerkve, ne štejejo se tudi kongresi.

Prepovedani javni shodi so tisti, ki merijo na nasilno rušenje svobodne, demokratične ustavne ureditve; tisti, ki merijo na nacionalni razdor – sovraštvo, nestrpnost; shodi, ki so uperjeni proti integriteti države, ali če gre za napad na zunanjo politično opravilno sposobnost. Shodi, ki merijo na kazniva dejanja in ki taka dejanja podžigajo. Shodi, ki merijo na nasilen potek v smislu motenja javnega reda in miru, ki pomenijo žalitev morale.

Postopek prigrasitve:

- Na organu za notranje zadeve
- Odločbo izdajo po postopku ZUP-a
- V prigrasitvi moramo navesti osnovne podatke, najpomembnejši je dnevni red.
- Organ ima diskrecijsko pravico v tem, če utemeljeno pričakuje, da je shod organiziran z namenom, da bi se na njem odvijala prepovedana dejavnost; v tem primeru izdajo negativno odločbo.

POLITIČNE STRANKE

Združevanje državljanov in državljanov, ki uresničujejo svoje politične cilje, sprejete v programu strank, z demokratičnim oblikovanjem politične volje državljanov in s predlaganjem kandidatov na volitvah – priti na oblast, da lahko uresničujejo svoje cilje (v DZ, za predsednika, za lokalne skupnosti).

Viri za regulacijo političnih strank

Imamo krajevni zakon o političnih strankah – LEX SPECIALIS, zanje velja tudi zakon o društvih – LEX GENERALIS, ter zakon o financiranju volilne kampanje – LEX SPRECIALIS.

Vloga političnih strank

Preko DZ stranke uresničujejo svoje cilje in imajo možnost odločanja v javnih zadevah.

Funkcije političnih strank:

- oblikovanje politične volje preko oblikovanja političnih mnenj, zahtev;
- politizacija družbe in politična vzgoja ljudi;
- delovanje na volilno telo;
- postavljanje kandidatov in njihova vloga v parlamentu in državnih organih.

Članstvo

So osebe, ki se izjavljajo kot člani, plačujejo članarino, postavljen je starostni pogoj (18 let), državljanski pogoj (ne smeš biti tujec), podpisati moraš pristopno izjavo.

Financiranje strank

- Članarine, prispevkov in iz proračuna.
Zlasti se financirajo iz proračuna, kjer jim delno povrnejo stroške volilne kampanje (cca. 60 SIT za dobljen glas na volitvah v DZ oz. 30 SIT – 6 % volilnih glasov v volilni enoti oz. 20 SIT pri predsedniških volitvah).
Dobivajo tudi mesečne subvencije okoli. 940 mio/leto/na vse stranke. Denar se deli glede na uspeh na volitvah, 10 % tega zneska dobijo vse stranke enako.
- Stranke pridobivajo sredstva tudi iz prihodka iz premoženja, iz dobička strankarskih podjetij, iz daril.

Na splošno ločimo tri vrste **financiranja**:

1. Javni proračunski viri
2. Zunanji donacijski viri v obliki daril
3. Notranji strankarski vir (vse ostalo kar ni proračuna in darila)

Proračunske vire delimo na neposredne (dotacije strankam, ki so z zakonom določene) in posredne (posredno jih koristi stranka – davčne olajšave, država financira poslanske klube) variante tega financiranja.

Ilegalno financiranje – prepovedano. Sem uvrščamo financiranje iz tujine in netransparentno financiranje, kjer ni imenovano ime, priimek in znesek. Dolžnost objave je zato, da si prebivalci lahko ustvarijo mnenje kdo stoji na stranki.

Pojem stranke

Iz 3. člena ustav je razvidno, da se je ustavodajalec odločil za demokratični javni red in to v obliki večstrankarske demokracije, s čimer so politične stranke postavljene med ljudstvom in zakonodajalcem kot vezni člen, kot glasnik ljudstva, kar omogoča njegovo samoorganizacijo. Politične stranke služijo kot neko sredstvo pred oblikovanju politične volje ljudstva.

Politične stranke so v teoriji kot organizirana politična združenja, ki so si z namenom dalj časa trajajočega delovanja postavile za cilj, da bodo neposredno vplivale na oblikovanje politične volje naroda. Pri tem so pripravljene ta cilj zasledovati potom udeležbe na volitvah.

Bistveno je, da je politična stranka voljna in tudi zmožna takšnega sodelovanja pri oblikovanju volje, vendar pa le v ustavnem okviru. V ta okvir pa sodijo ravno volitve. Ne zahteva se ravno uspešnost na volitvah, zahteva se udeležba na volitvah.

Politične stranke so kljub temu **osebe zasebnega prava** – imajo od države ločen status – imajo svoboden status glede vpletanja v državo; vse dokler ne začnejo ogrožati tako zvano svobodno-demokratično pravno državo, ko pa politične stranke pridejo do tiste meje, ko bi za ceno svoje lastne ukinitve – ima država institut prepovedi političnih strank, izreče ga ustavno sodišče. Ta privilegij političnih strank je bil uveden zaradi občutljivosti političnih strank.

Oblikovanje politične volje pomeni sodelovanje pri zakonodaji, pri organizaciji dela zmožne večine v parlamentu, vključno s sestavo vlade-pozicije, kakor tudi oblikovanje opozicije. Za stranke velja zapoved varovanja demokratičnega javnega reda in da varujejo integriteto države. Stranke si morajo prizadevati za neposreden vpliv na politiko artikulacijo (nosilke diskusije o političnih ciljih tudi izven konteksta volilne kampanje).

Boj za oblast jih pa razlikuje od ostalih društev. Do državne oblasti pa politične stranke lahko pridejo le na demokratičen način – s kandidiranjem na volitvah.

Za primerjanje statusa politične stranke tudi ni bistveno, če le-te ne priznavajo kot ideal večstrankarskega sistema ali da se proti njemu celo borijo z legalnimi sredstvi.

Priznanje statusa je zelo zaželeno, kajti takšne lahko potem tudi prepoveš, ravno zato, da se da prebivalstvu možnost seznanitve zakaj so jo prepovedali in s tem prebivalstvo prepričajo v umestnost tega ukrepa.

Med politične stranke ne spadajo tiste grupacije, ki opisu pojma ne ustrezajo, če neposredno ne sodelujejo na volitvah. Če neka stranka nekaj časa ne bo postorila kandidatov je bo država ukinila - ni dovolj posredno sodelovanje.

Tudi volilno neuspešne stranke, ki ne uspejo dobiti niti enega poslanskega mandata, obdržijo status stranke, isto velja tudi za nadomestne organizacije že določene prepovedane stranke.

Pravni red ne smatra kot politične stranke tudi razne skrite krovne organizacije, ki niti ne zaprosijo za status politične stranke, vendar le-te vendarle zasledujejo določene politične cilje in so celo vodne od neke stranke – prepove se jih lahko kar po zakonu o društvih.

Ustanovitev političnih strank je svobodna – ne podležejo koncesijskem sistemu policijskega dovoljenje, to pomeni, da ima tudi določeno avtonomijo v okviru prisilnih predpisov države, vendar pa ustanavljanje ne izključuje potrebe po izpolnjevanju določenih normativov glede pravnega položaja, glede določenih formalnosti v postopku registracije. Z registracijo stranka pridobi status pravne osebe, osebe zasebnega prava (kupoprodajne pogodbe). Svoboda udejstvovanja pa pomeni, da je v svobodi dispozicije ljudi, da ustanovljajo stranke, v njih delujejo in tudi prenehajo s takšnim udejstvovanjem. Tu gre vedno za tako združevanje, ki zasleduje nek skupen namen in to je bistven element politične stranke.

Program in delovanje politične stranke ne smeta biti usmerjena na nasilno nošenje oz. na spodkopavanje temeljev ustavne ureditve oz. njenega ogrožanja pri čemer je ta ustavna ureditev poimenovana kot svoboda, demokratična, pravna država.

Pravica do političnega združevanja je najprej individualna pravica posameznika, ki v prvi vrsti vsebuje pozitivno pravico do združevanja, pristopitve k stranki, ustanovitvi stranke,

ostati včlanjen, pravica delovanja v stranki, prilegajoča pravica pa je negativna pravica do nezdruževanja – jamči posamezniku, da ga nihče ne sme siliti v ponovno udejstvovanje. Prepovedano je prisilno članstvo. Država zagotavlja pravico do obstoja in neoviranega delovanja političnih strank kot kolektivnim pravnim osebam. Garantira jim tudi določeno avtonomijo in pravico do samorazpustitve.

H kolektivni avtonomiji spada svoboda delovanja navzven – oblikovanje koalicij imajo določeno avtonomijo in imajo varovalno ime.

Demokratičnost se izraža zlasti z enakimi pravicami članov in v opravilih o večinskem odločanju v javnosti dela organov zlasti nasproti članom s predhodnimi postopki, s sistemom soodločanja urejeno mora biti tudi disciplinsko kaznovanje članov, samovolja ne sme biti tolerirana.

Pozornost je potrebno posvečati tudi nekaterim pomembnim ustavnim pravicam kot so osebno dostojanstvo, svoboda oblasti, svoboda izražanje mnenja, svoboda dela... Pri političnih strankah prid do kombiniranega izvajanja različnih ustavnih pravic.

Politične stranke so osebe civilnega prava zaradi česar jih država ne nadzoruje na isti način kot to velja npr. za javne zavode, vendar pa v zadevah njihove eventualne prepovedi oz. razpustitve pa niso merodajna pravila kot za ostala združenja, pač pa so merodajna posebna pravila javnega prava in tudi pristojno je ustavno sodišče.

Notranja ureditev političnih strank se sestoji iz dejavnosti vezanih na organizacijo oblikovanja znotraj strankarske politične volje – najbolj merodajen je statut, ki mora določati ime stranke, njeno teritorialno organiziranost, pravice in dolžnosti članstva, postopek in organ, ki določa kandidate za volitve in način zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov v stranki, mandatna doba organov in postopek ter organ, ki spreminja statut in program stranke ter postopek prenehanja stranke.

To delovanje (znotraj) predstavlja več kot organizira v smislu delovanje strankarskega delovanja, ker k strankini ustanovitvi spada tudi statut ter formiranje in delovanje organov iz zlasti pa postavljanj vodilnih kandidatur. Sem pa ne spada vsebina strankarskega programa, kakor tudi ne področje političnega delovanja strank. Pod notranjo ureditev spada tudi "skupna slika" resničnega obnašanja članstva. Gre za součinkovanje strankinih članov in pristašev na njeno notranje dogajanje, pri čemer mora biti upoštevano večinsko načelo.

Pravice in dolžnosti članov morajo biti enake, dopustno pa je razvrščanje članov v kvalificirane (tisti, ki so v strankarski eliti), podporne, enostavne (moralni člani) ter aktivne. To je pomembno pri izjavah, če sporno izjavo poda kvalificiran član, se ta izjava pripiše strani.

V politični stranki mora biti omogočena neovirana izmenjava mnenj, ne sme biti diskriminiran nekdo, ki ima drugačno mnenje (razlike se morajo obravnavati akademsko).

Na splošno naj bi strankine zadeve avtonomno reševali člani sami, pravni red pa tu intervenira samo takrat, ko je treba zaščititi pravno državo.

Nekatere minimalne zahteve so postavljene v statutu:

- stranka mora biti zgrajena od spodaj navzgor,
- odločanje mora biti po načelu enakopravnosti,
- člani se morajo vabiti z vnaprejšnjim dnevnim redom,
- vodstvo mora članstvu dopustiti svoboden manevrski prostor, ki ga mora vrh tolerirati, da ne pride do brezpogojne pokorščine,
- niso dovoljene volunteristične izključitve,
- od nekoga ne smejo zahtevati vnaprejšnjo odpoved mandata,
- zahteva po strankarski disciplini pa ni zoper načelu demokracije, ker je to prostovoljno sprejeta zadeva – vsakdo lahko izstopi iz stranke,
- v statutu ne smejo biti predpisane ostrejšše kazni kot izključitev,
- dopustno je, da so funkcionarji strank odgovorni članstvu in da je za najpomembnejše odločitve določeno tajno glasovanje.

Kršitve zoper demokratično načelo:

- to lahko vodi do izreka ničnosti tistih določb statuta, ki mu botrujejo,
- če je tega veliko, lahko to vodi do prepovedi stranke.

Institut prepovedi – razpustitve politične stranke:

- kazenska zakonodaja ni dovoljšnja garancija za ohranitev in varstvo te svobodne in demokratične ureditve;
- pri kazenski represiji gre za kazensko odgovornost za nazaj – to je treba že v naprej reagirati;
- preventivno;
- objekt ustavno-sodne presoje je politična stranka kot taka, medtem ko je v ozadju ostalo – posamezniki kot storilci protustavnih dejanj;
- predmet tega postopka ne morejo biti stranske strankarske organizacije.

Materialno-pravne predpostavke za prepoved politične stranke so podane alternativno. Bodisi zaradi ogrožanja oz. namere po odstranitvi javnega reda RS, ali pa zaradi ogrožanja celovitosti države. Ni potrebno, da je podano neposredno ogrožanje, zadostuje že, da takšna grožnja izhaja iz strankinih ciljev oz. iz obnašanja članstva, pri čemer je to obnašanje moč stranki pripisati. Po drugi strani pa ogrožanje ne sme ostati zgolj pri goli nameri, pač pa morajo biti razvidno določena pripravljalna dejanja s katerimi se želi tako namero uresničiti, udejanjiti. Zadostuje, da se skozi dejanje zrealizira nek prepovedan načrt oz. vzorec; pri tem niso pomembni izgledi na uspeh takega delovanja. Te namere se lahko dokazujejo preko analize ciljev stranke in preko obnašanja privržencev stranke.

Program in cilji stranke niso samo razpoznavni iz njenega programa pač, pa tudi izjav strankinih načel in predstav o tem kaj hoče doseči, tudi iz tajnih programov in ciljev, iz govorov članov, propagandnega načela ipd.

Pod pojmom obnašanje pristašev se razume ne samo to kar počnejo pristaši, pač pa tudi tisto kar opuščajo – če je neko dejanje po ustavi obvezno, pristaši pa to dejanje opustijo.

Zadostuje določeno objektivno ustavi sovražno dejanje, pri čemer je važno, da se njihovo obnašanje mora pripisati temu, da so člani prav te stranke, da je bil nanje izvršen nek vpliv.

Če gre za določeno ustavi sovražno vedenje pristašev stranke, je vendarle potrebno dokazati določene okoliščine iz katerih je moč potegniti vzročno zvezo med obnašanjem in stranke.

Če je tako obnašanje zaznamo tudi med kvalificiranimi člani, se to kar pripiše stranki in to gre v dosje stranki. V kolikor kvalificiran del stranke ni vpleten, pa je potrebno izvzeti dokaz, če jih hočejo kljub temu prepovedati, da se le-ti niso distancirali od izjav (da se ogradijo od teh izjav).

Spoznanje resničnega programa neke stranke je pomemben pokazatelj tudi vpogled v obnašanje strankinih članov. Vzrok ekscesa je potrebno povezati s programom, govori, brošurami, cilji.

Pojem javnega (svobodne, demokratične, ustavne ureditve) reda RS je ožji od pojma celotnega ustavnega reda in zajema le določena načela ustave.

Šteje se, da politična stranka še vedno deluje tudi, če na ustavno dopusten način propagira ustavi nasprotno cilje, tudi, če je na ravni gole kritike. Vlada mora dokazati, da se želi resno ogroziti javni red in mir v RS. Glede ocene ogrožanja celovitosti države, pa se mora kakšna škoda bi grozila, če bi politična stranka svoj cilj dosegla. Pri izražanju političnega mnenja je potrebno pred ustavnim sodiščem dokazati, da je bila protiustavna misel prenesena v prakso. Prepovedane so totalitarne stranke in tudi podvržene kaki, ravno tako stranki, ki deluje kot vojaško združenje. Stranka ne sme delovati, tako da bi ogrožala javno varnost – v programu izvrševanja kaznivih dejanj.

OROŽJE (dopolnjeno z Zakonom o orožju, Ur. l. RS, 61/2000)

Orožje, po zakonu o orožju, je predmet, izdelan ali prilagojen tako, da lahko pod pritiskom zraka, smodnikovih ali drugih plinov ali drugega potisnega sredstva izstreljuje krogle, šibre ali druge izstrelke, oz. razpršuje pline, tekočino ali drugo substanco in drugi predmeti, ki so po svojem bistvu namenjeni zlasti:

- da z neposrednim učinkovanjem preprečijo ali zmanjšajo napad ali nevarnost;
- za lov;
- za športno streljanje.

Kategorije orožja so:

- prepovedano orožje:** avtomatsko strelno orožje, orožje prikrito v druge predmete, vojaško orožje, hladno orožje, eksplozivno orožje in njegovi deli;
- orožje, za katerega je potrebno predhodno dovoljenje:** polavtomatsko ali repetirno kratkocevno strelno orožje, enostrelno kratkocevno orožje s centralno udarno iglo, enostrelno kratkocevno orožje za strelivo z robnim vžigom, s skupno dolžino do 28 cm, polavtomatsko dolgocevno strelno orožje z nabojnikom in ležiščem naboja za največ tri naboje, pri katerem je nabojnik snemljiv oz. ni gotovo, ali je orožje takšne konstrukcije, da ga je mogoče z običajnim orodjem predelati v več kot tristrelno orožje, polavtomatsko strelno orožje za civilno uporabo, ki je podobno avtomatskemu strelnemu orožju;
- orožje, ki je vezano na predhodno dovoljenje, vendar z olajšavami:** dolgocevno orožje z eno ali več enostrelnimi risanimi cevmi, enostrelno kratkocevno orožje za strelivo z robnim vžigom in s skupno dolžino nad 28 cm, določeno repetirno dolgocevno orožje in polavtomatsko strelno orožje;
- orožje, ki ga je potrebno prijaviti:** plinsko orožje, zračno orožje, možnarji, staro orožje, orožje s tetivo, električni paralizatorji, razpršilci.

Po tem zakonu se **ne** šteje za orožje:

- dekorativno orožje,
- imitacije orožja, orožje, ki je trajno onespobljeno za uporabo s tehničnimi postopki, ki jih določi pristojno ministrstvo,
- orožje, ki je namenjeno za alarm, signaliziranje, reševanje življenj, omamljanje in klanje živali, lov s harpuno, v industrijske ali tehnične namene,
- strelivo za električne paralizatorje in razpršilce, sam izstrelak (krogle, šibre) in tulec brez netilke.

Orožne listine so:

- dovoljenje za nabavo orožja,
- dovoljenje za nabavo streliva
- orožni list,
- dovoljenje za posest orožja,
- orožni posestni list,
- pooblastilo za nošenje orožja,
- pooblastilo za prenos orožja,
- dovoljenje za zbiranje orožja,
- priglasitveni list.

Orožne listine so tudi druge listine za orožje, izdane na podlagi mednarodnih pogodb.

Pogoji za pridobitev orožne listine:

- polnoletnost,
- ne sme biti zadržkov javnega reda (da niso bili obsojeni)
- zanesljivost,
- upravičen razlog za izdajo orožne listine (službene potrebe, članstvo strelske organizacije),
- opravljen zdravniški pregled,
- opravljen preizkus znanja o ravnanju z orožjem.

Orožni list dovoljuje posamezniku posest in nošenje vpisanega kosa orožja in se izda za lovsko ali športno orožje z veljavnostjo desetih let, za varnostno orožje pa z veljavnostjo petih let.

Nošenje orožja pomeni, da ima posameznik orožje, pripravljeno za uporabo, pri sebi. Za nošenje orožja se ne šteje, če ima posameznik orožje pri sebi v svojih stanovanjskih prostorih, oz. znotraj svojih ograjenih nepremičnin.

Za **prenos** orožja se šteje, če orožje ni pripravljeno za uporabo in je zaprto v embalaži, pri čemer mora biti strelivo ločeno od orožja, prenos pa je potreben iz opravičenih razlogov.

Kdor nosi ali prenaša orožje, mora na zahtevo policista pokazati orožno listino, ki opravičuje nošenje oz. posest orožja. Orožja ni dovoljeno nositi ali prenašati na javnih krajih na način, ki vznemirja ljudi, ali tako, da ga ljudje opazijo, prav tako tudi ne tam, kjer je to izrecno prepovedano. Posameznik ne sme nositi ali prenašati orožja, kadar je pod vplivom alkohola ali mamil, oz. v takem psihičnem stanju, da očitno ni več zanesljiv. Orožje se mora nositi tako, da ne ogroža osebne varnosti ali varnosti koga drugega.

Posameznik mora orožje, ki ga ima v posesti, **hraniti** tako, da ne pride v roke neupravičeni osebi. Orožje se mora hraniti zaklenjeno in sicer ločeno od streliva, razen če sta orožje in strelivo shranjena v ognjevarni omari, sefu ali v posebej zavarovanem prostoru.

Promet z orožjem pomeni proizvodnjo, popravilo, predelavo, trgovino, menjavo, posojanje, darovanje in dedovanje orožja, streliva in delov orožja. S prometom orožja se lahko ukvarjajo gospodarske družbe in podjetniki, ki izpolnjujejo splošne pogoje za poslovanje gospodarske družbe in posebne pogoje po zakonu o orožju.

Strelišče (civilno strelišče) je objekt, namenjen športno rekreativnem streljanju, ki izpolnjuje tehnične in varnostne pogoje za uporabo varnostnega, lovskega in športnega orožja. Na strelišču se lahko izvaja dejavnost, ki obsega streljanje z orožjem določene vrste in kalibra, prepustitev takega orožja za streljanje ter oskrbo in hrambo takega orožja in streliva.

Pristojni organ **odvzame** orožje in orožne listne posamezniku, ki ni več zanesljiv, če ne obstajajo več opravičljivi razlogi za izdajo orožne listne, obstajajo zadržki javnega reda, nima

opravljen zdravniški pregled, ni opravil preizkus znanja o ravnanju z orožjem. Pritožba ne zadrži izvršitve odločbe.

Brez predhodne odločbe pristojnega organa policist na kraju samem **zaseže** prepovedano orožje; orožje, za katero oseba nima orožne listine; orožje, za katero obstaja sum, da je posameznik z njim storil prekršek zoper javni red in mir ali kaznivo dejanje; orožje, ki ga posameznik ne nosi ali prenaša v skladu z določbami tega zakona.

Evidenca o orožju in orožnih listinah vsebuje podatke, ki se nanašajo na osebo, orožje in listine.

Ministrstvo, pristojno za notranje zadeve vodi:

- centralno evidenco izdanih orožnih listin,
- evidenco izdanih dovoljenj trgovcem,
- evidenco izdanih dovoljenj upravljavcem strelišč,
- evidenco izdanih dovoljenj za iznos orožja za trgovca.

Centralna evidenca izdanih orožnih listin je zbir evidenc izdanih orožnih listin, ki jih vodijo pristojni organi.

Pristojni organ vodi:

- evidenco o izdanih orožnih listinah,
- evidenco o izdanih orožnih listinah na podlagi mednarodnih pogodb,
- evidenco o odvzetem, zaseženem, izgubljenem in najdenem orožju in orožnih listinah,
- evidenco o izdanih dovoljenj za iznos in vnos orožja posameznika,
- evidenca o tranzitu orožja.

Pristojni organ vodi te evidence na centralnem računalniku ministrstva, pristojnega za notranje zadeve.

Evidence ministrstva in pristojnega organa vsebujejo podatke o osebi in orožju ter podatke o registrski številki osebne izkaznice ali druge listine o istovetnosti, podatke o vpisu (organ, datum in zaporedna številka), datum vloge ter podpis prosilca in njegovo fotografijo.

POGLAVJA, KI JIH PREDELAJ SAM

- VARNOST IN NOTRANJE ZADEVE
- POLOŽAJ POSAMEZNIKA DO UPRAVE
- PRIJAVA PREBIVALIŠČA
- REGISTRACIJA PREBIVALCA
- DRŽAVOTVORNE JAVNE LISTINE
- IMIGRACIJSKA POLITIKA TER ZAČASNO ZATOČIŠČE

Vir za ta poglavja je UPRAVNO-PRAVNE NOTRANJE ZADEVE, III. dopolnjena zbirka študijskih gradiv, VUŠ, Ljubljana, 1998, zbral in uredil mag. Slavko Debeljak.

VARNOST IN NOTRANJE ZADEVE

Predmet naše obravnave bodo državni upravni organi, in sicer tisti, katerih prvenstvena naloga je zagotavljanje varnosti družbe oz. takega družbenega reda in miru ter stanja v ekonomskih, političnih, socialnih, kulturni in drugih odnosih, ki ohranjanja obstoječo in udejanja načrtovano družbeno politično in ekonomsko ureditev. Z vidika organizacijskih prvin države je za notranjo varnost strokovno zadolženo in odgovorno Ministrstvo za notranje zadeve.

Notranje zadeve so pomemben in najštevilčnejši del sistema državne uprave, v njem opravljajo naloge s področja varnosti na podlagi abstraktnih pravnih aktov in na način, ki mora ustrezati opredeljenemu položaju posameznika v njegovem delovnem, interesnem in bivalnem okolju. Varnosti in notranjih zadev ne smemo obravnavati zgolj kot funkcijo države, kot dejavnost državnih organov ali kot prisilo, ki jo izvaja država s pooblaščenimi organi, temveč mnogo širše. Sodobni družbeni sistemi namreč ne prenesejo prisile, temveč gredo v smeri odmiranja oblastvene funkcije države. Družbena razmerja na področju varnosti so z organizacijskega in informacijskega vidika tako razvejana, da nujno silijo k sodelovanju, tako da govorimo o procesih demokratizacije in dekoncentracije vseh oblik družbeni moči in podružabljanja varnostne funkcije države.

Celostni pregled kaže, da so notranje zadeve sestavni del družbenopolitičnega sistema, pomembne del sistema državne uprave, kot tipični avtoritativni organ imajo svojstven položaj v formalnem družbenem nadzorstvu, predstavljajo tudi strokovni del obrambnega in zaščitnega sistema ter procesa podružabljanja varnostne funkcije države.

Okvirna opredelitev temeljnih pojmov

Izraz **uprava** se pojavlja v več različnih pomenih, med katerimi prevladujeta organizacijski in funkcionalni. V **organizacijskem** smislu označuje skupek organov in organizacija ali posamezen organ oz. organizacijsko enoto, ki opravlja določeno upravnodejavnost; v **funkcionalnem** pa pomeni oznako neke dejavnosti, funkcioniranje. **Upravo** razumemo kot posebno strokovno dejavnost, ki je glede na to, da omogoča opravljanje temeljne dejavnosti sicer pomožna, vendar pa nujno potrebna in družbeno pomembna. Bistveno za **upravno dejavnost** je tudi to, da je trajna, sistematična in iniciativna, ljudje pa se pri opravljanju dejanj poslužujejo tako sredstev, ki so last uprave same kot drugih.

Državna uprava je v določenem smislu pomožna dejavnost, ki s svojim delovanjem omogoča uresničevanje vrste nalog v določeni družbenopolitični skupnosti. Biti mora v funkciji družbenopolitičnega sistema, kar pomeni, da mora s svojim delovanjem omogočiti njegovo nemoteno funkcioniranje. Mora biti sistematična, kontinuirana, trajna in gospodarna.

Notranje zadeve so zadeve državne varnosti oz. varstva ustavne ureditve, zadeve javne varnosti, upravne notranje zadeve in druge zadeve, določene z zakonom ali drugim predpisom, izdanim na podlagi zakona. Pojem je potrebno razlagati posredno oz. z ugotavljanjem tistih značilnosti, ki so imanentne posameznim oblikam varnosti (državne in javne) in tako imenovanim upravnim notranjim zadevam.

Državna varnost pomeni pravno in dejansko stanje varnosti države, njene ustavne ureditve oz. temeljnih vrednot, na katerih je zgrajen družbenoekonomski in politični sistem in sistem ukrepov za njeno zaščito. Stanje državne varnosti je v tesni povezavi s stabilnostjo razvoja družbe in mednarodnim položajem same države. V novejšem času se pojem državne varnosti nadomešča s pojmom varstvo ustavne ureditve. **Notranja državna varnost** pomeni stanje varnosti temeljnih vrednot, bodisi da gre za njihovo ogrožanje ali ukrepanje države za njihovo zaščito (politična kriminaliteta oz. politična kazniva dejanja); **zunanja državna varnost** pa predstavlja tisto stanje, ki se nanaša na ogrožanje neodvisnosti, suverenosti in teritorialne celovitosti države in na varnostno ali obrambno ukrepanje, katerega cilj je zaščititi takšno ogrožanje.

Javna varnost je poleg pravnega tudi političnofilozofski pojem, ki je v tesni povezavi z uresničevanjem zakonitosti ter splošne varnosti družbene skupnosti in njenih članov. Pomeni stanje, v katerem so izključena vsa protipravna ravnanja, s katerimi se ogroža temeljne pravice delovnih ljudi in občanov in temeljni elementi družbene, politične, ekonomske, nacionalne in socialne ureditve. Gre za tisto obliko varnosti, ki je fluidna, vedno odvisna od skladnosti družbenih interesov in celotnega družbenega dogajanja.

Upravne notranje zadeve so zadeve združevanja občanov, javnih shodov in javnih prireditev, potnih listin prebivanje tujcev, posesti in nošenje orožja in streliva, eksplozivnih snovi, osebnih izkaznic, prijavljanje in odjavljanja prebivališča, registracija motornih vozil, izdaje vozniških dovoljenj, matičnih knjig in osebnih imen itd.

POLOŽAJ POSAMEZNIKA V RAZMERJU DO UPRAVE

Posamezniki imajo v družbi različne in številne pravice v razmerju z različnimi upravnimi subjekti (državna uprava, organi lokalne skupnosti, javne ustanove in posamezniki z javnim pooblastilom). Pravice lahko klasificiramo po dveh osnovnih merilih. **Prvo merilo** je njihova družbena vsebina, ki opredeljuje področje družbenega življenja, **drugo merilo** pa je formalne narave. Takrat govorimo o pravnem položaju posameznika v razmerju do uprave. Njegov temelj predstavlja aktivnosti oz. neaktivnosti uprave ter aktivnost nosilcev pravic. Na tej osnovi razlikujemo štiri osnovne statuse posameznika, in sicer negativni, pozitivni, aktivni in pasivni status.

Osebn status posameznika predstavlja množico različnih značilnosti posameznika, na katerega pravni red veže določena dejstva iz civilnopravnih ali upravnopravnih razmerij. Osebn status urejajo različni zakoni.

Pravna načela za urejanje razmerij med posameznikom in upravo

Delitev oblasti

Temelji našega pravnega reda, ki so določeni v ustavi, so delitev oblasti, lokalna samouprava in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Delitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno zagotavlja, da nosilci oblasti drug drugega nadzirajo in omejujejo. Ta delitev ne pomeni, da bili nosilci treh vej oblasti popolnoma ločeni in neodvisni. Prav nasprotno, nosilci treh vej oblasti stopajo v različna medsebojna razmerja. Zakonodajna oblast določa zakone in druge predpise ter tudi mejo in okvir drugih dveh vej oblasti. Izvršilna oblast znotraj teh meja skrbi za upravljanje in izvrševanje zakonov, sodna oblast pa nadzira zakonitost in ustavnost delovanja drugih dveh vej oblasti.

Človekove pravice in temeljne svoboščine

Varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin je z vezavo na delitev oblasti doseglo najbolj ustrezno poročilo za njihovo uresničevanje in varovanje v primeru kršitev. Človekov pravice so jedro ustavnopravnih sistemov vseh sodobnih držav. Država sama sebi s pravnim aktom omejuje lastno delovanje in poseganje v posameznikove pravice.

Pravica je na eni strani dejansko interes, ki predstavlja cilj, ki ga interes zasleduje, po drugi strani pa predstavlja tudi voljo posameznika, od katerega je odvisno, ali bo ta interes dejansko zasledovan. Interes vedno določa pravo, in sicer kot nek tipičen interes, ki ni nujno enak interesu posameznika. Od posameznikove volje je odvisno ali bo svoj konkretni interes uveljavil. Pravi red daje posamezniku upravičenje, da lahko uveljavi svoj interes, če je seveda identičen s tipičnim interesom, ki ga določa pravo.

REGISTER STALNEGA PREBIVALIŠČA (RSP)

Splošna obvezna prijava prebivališča je uvedena zaradi učinkovitejšega nadzora nad osebami, ki bi utegnile ogrožati javni red in mir. Ločimo stalno in začasno bivanje. Stalno prebivališče je naselje, kjer se posameznik naseli z namenom, da v njem stalno prebiva. Posameznik ima lahko le eno stalno prebivališče. Začasno prebivališče pa je naselje, ki je praviloma zunaj stalnega prebivališča, v katerem se občan zadržuje ali začasno prebiva. Polnoletne osebe morajo ob spremembi svojega stalnega prebivališča iz ene občine v drugo odjaviti svoje dosedanje prebivališče in v roku 8 dni prijaviti novo stalno prebivališče.

Svoboda gibanja in izbira prebivališča je ena temeljnih pravic posameznika, ki jo predvideva ustav. S to pravico so pogojene tudi nekatere druge pravice, kot je npr. svoboda dela. Za pravni red pa je pomembno, da imajo posamezniki svoje prebivališče med drugim tudi za določanje krajevne pristojnosti v sodnih in upravnih postopkih.

IMIGRACIJSKA POLITIKA

Oblikovanje sodobne migracijske (imigracijske) politike predstavlja prednostno nalogo in hkrati pogoj za vključevanje v evropsko integracijo. Njeno vodilo je že opredeljeno v ustavni določbi "v mejah zakon je priznana pravica pribežališča tujim državljanom in osebam brez državljanstva, ko preganjane zaradi zavzemanja za človekove pravice in temeljne svoboščine". S tem je Slovenija načelno opredelila svoj demokratični odnos do migracijske politike, posredno pa tudi s sprejemom akta o ratifikaciji nasledstva, in je postala pravna naslednica Konvencije o statusu beguncev (1951) in Newyorškega protokola (1967).

Mednarodne razsežnosti problematike migracij narekujejo izjemno tesno sodelovanje s tujimi vladnimi, nevladnimi ter humanitarnimi organizacijami na več ravneh : pri načrtovanju azilne in migracijske politike, pri usmerjanju migracijskih tokov, odpravljanje vzrokov za ilegalne migracije, pri programih, ki omogočajo vrnitev in reintegracijo migrantov in drugih.

Problematika priseljevanja in migracij, ki ima korenine predvsem v težkih gospodarskih in socialnih razmerah v katerih živijo ljudje v številnih državah po svetu, postaja v sedanjem času eden od ključnih svetovnih problemov, saj z razsežnostmi, ki jih dobiva, daleč presega vsa dosedanja predvidevanja in predstave o tem.

Tako kot ostale države, se tudi mi srečujemo s težavami, ki jih prinašajo migracijska gibanja; ki se kažejo predvsem v nedovoljenih prehodih državne meje, tihotapljenju ljudi čez državno mejo, v nezakonitem zaposlovanju tujcev in drugih pojavnih oblikah.

ZAČASNO ZATOČIŠČE

Zakon o začasnem zatočišču določa, da če Vlada RS ugotovi, da os nastale v tuji državi takšne razmere, kot na primer vojna ali njej podobne razmere, okupacija, množične kršitve človekovih pravih in podobno, bo osebam, ki množično prihajajo iz te države nudila začasno zatočišče. Državni zbor RS na predlog Vlade RS določi število oseb, ki jim bo RS nudila začasno zatočišče. To število je odvisno od ekonomskih in drugih možnosti, ki jih ima RS, pri tem pa se upoštevajo tudi razlogi nacionalne varnosti, javnega reda in miru in podobno. Začasno zatočišče lahko pridobijo osebe, ki so državljani takšne države in osebe brez državljanstva:

- in so imele ob nastanku razmer v taki državi stalno ali začasno prebivališče ter so zaradi njih neposredno prišle v RS,
- ali pa so bile ob nastanku teh razmer zakonito v RS, po preteku zakonitega bivanja, pa jim je vrnitev v matično državo začasno onemogočena.

Začasnega zatočišča **ne** more pridobiti oseba, ki:

- je bila pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje zoper človečnost in mednarodno pravo,
- je bila pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje, za katero je v RS predpisana zaporna kazen najmanj tri leta, ki še ni bila izbrisana,
- ima status begunca ali dovoljenje za bivanje v RS,
- ima status begunca, začasno zatočišče ali dovoljenje za bivanje v tretji državi,
- je začasno zatočišče v RS po tem zakonu že pridobila, pa je le-le-to po njeni volji prenehalo.

Začasno zatočišče **preneha**:

- kadar prenehajo razmere, zaradi katerih ga je oseba pridobil,
- če oseba pridobi državljanstvo tretje države,
- če oseba pridobi status begunca, začasno zatočišče ali dovoljenje za bivanje v tretji državi,
- če se oseba prostovoljno vrne v matično državo,
- če oseba pridobi drugačen status v RS v skladu z zakonom,
- z odvzemom.

Začasno zatočišče se **odvzame**:

- če oseba trikrat ne prijavi bivališča v skladu s tem zakonom,
- če opravlja delo v nasprotju s tem zakonom,
- če to terjajo razlogi javnega reda ali če oseba zavrača izpolnjevanje odločitev državnih organov.

Osebe z začasnim zatočiščem lahko zaprosijo za dovoljenje za začasno prebivanje, vendar se čas, v katerem se v RS daje začasno zatočišče, ne šteje za bivanje, ki je potrebno za pridobitev dovoljenja za stalno bivanje tujca po zakonu o tujcih in tudi ne za prebivanje, predpisano za pridobitev državljanstva RS.

Osebe, ki želijo začasno zatočišče, morajo zanj zaprositi ob prihodu v RS pri organu, pristojnem za nadzor prehajanja čez državno mejo. Te osebe se do odločitve o njihovi vlogi namestijo v sprejemne centre, kjer so zdravstveno pregledane.

O priznanju začasnega zatočišča odloča za področje notranjih zadev pristojna organizacijska enot v upravni enoti sedeža sprejemnega centra. Osebi, ki ji je priznано začasno zatočišče se izda posebna izkaznica.

Osebe, ki prosijo za začasno zatočišče, in osebe, ki so začasno zatočišče že pridobile:

- morajo biti seznanjene s svojimi pravicami in obveznostmi,
- imajo pri komuniciranju z državnimi organi pravico do prevajalca, če to zahtevajo,
- morajo biti seznanjene z naslovi humanitarnih in drugih nevladnih organizacij, ki nudijo pravno in drugo pomoč.

Osebe z začasnim zatočiščem imajo naslednje **pravice** do:

- bivanja in oskrbe v RS za čas začasnega zatočišča v skladu z možnostmi,
- zdravstvenega varstva,
- izobraževanja,
- dela pod pogoji tega zakona,
- prejema človekoljubne pomoči v skladu z možnostmi,
- pomoč pri uveljavljanju pravic po tem zakonu.

Ko prenehajo razlogi začasnega zatočišča, Vlada RS določi rok zapustitve države. Vrnitev oseb z začasnim zatočiščem organizira Urad za priseljevanje in begunce.